

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Unga mäns resa mot förändring

*En kvalitativ studie om orsakerna till kriminella
avhopp baserad på podcasts*

Masar Matroud

Nellie Nilsson

Kandidatuppsats (SOPB63)

VT 2023

Handledare: Lars Harrysson

Examinator: Marie Sepulchre

Abstract

Authors: Masar Matroud & Nellie Nilsson

Title: Young Men's Journey Towards Change: *A Qualitative Study of the Causes of Criminality defection based on podcasts*

Supervisor: Lars Harrysson

Assessor: Marie Sepulchre

Keywords: Avhoppare, ex-kriminell, gängkriminalitet, unga kriminella, avhopp, integrering, desistance, criminal defectors, gang, reformatory programmes, defectors.

The escalating crime rate in Sweden has become a pressing social issue, prompting a critical focus on assisting young men in disengaging from criminal gangs. This study aims to explore the factors influencing young men's decisions to desist from crime and the social interventions they receive based on information from podcasts. We conducted a qualitative document analysis due to ethical concerns and practical constraints in accessing desisters within the timeframe of the study. Results reveal varied motivations for desistance among individuals, with common factors including threats and violence, personal maturity, and religious beliefs. Interestingly, only one participant discussed receiving social interventions, while others largely disengaged independently. The participant who received interventions had prior involvement with various agencies such as residential care facilities, social services, police, and a designated contact person through a social intervention group. Post-desistance, he engaged in a desistance program offering accommodation, sustenance, educational support, and assistance from personnel within the desistance initiative. The study draws upon theoretical frameworks including rational choice theory and push-and pull factors to interpret findings.

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Innehållsförteckning.....	3
1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Avgränsningar.....	7
1.4 Frågeställningar.....	7
1.5 Studiens relevans för socialt arbete.....	7
2. Kunskapsläget.....	8
2.1.1 Vägen in.....	8
2.1.2 Ungas mentala hälsa och kriminalitet.....	8
2.2 Vägen ut.....	9
2.3 Stöd och hjälp för avhoppare.....	11
3. Teoretisk referensram.....	13
3.1 Rationell handlingsteori.....	14
3.2 Push- och pullfaktorer.....	15
4. Metod.....	16
4.1 Metodologiska överväganden.....	16
4.2 Urvalsmetod.....	17
4.3 Datainsamling.....	19
4.4 Tillförlitlighet.....	19
4.5 Bearbetning och analys.....	20
4.6 Forskningsetiska överväganden.....	22
4.7 Arbetsfördelning.....	23
5. Resultat & analys.....	23
Vilka faktorer är avgörande för att unga män väljer bort ett kriminellt liv enligt podcasts där kriminella avhoppare berättar om sina liv?.....	23
5.1 Bakomliggande orsaker till att gå med:.....	24
5.1.1 Skolan.....	24
5.1.2 Den mentala hälsan.....	25
5.2 Orsaker till att lämna.....	26
5.2.1 Hot och våld.....	26
5.2.2 Personlig mognad.....	27
5.2.3 Religion.....	28
5.3 Att gå in och ut ur kriminalitet: Liknande faktorer, olika riktningar.....	30
5.4 Vilka typer av samhällsinsatser har kriminella avhoppare mottagit?.....	31
5.4.1 Samhällets insatser till avhopparen Aqil.....	31
5.4.2 Samhällets stöd.....	38
6. Slutdiskussion.....	39

6.1 Resultat.....	39
6.1.1 Vilka faktorer är avgörande för att unga män väljer bort ett kriminellt liv enligt podcasts där kriminella avhoppare berättar om sina liv?.....	39
6.1.2. Vilka typer av samhällsinsatser för kriminella avhoppare diskuteras i podcasts där tidigare kriminella berättar om sina liv?.....	40
6.2 Slutsats.....	41
6.3 Vidare forskning.....	42
7. Referenslista.....	43

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Kriminalitet är idag ett centralt samhällsproblem som inte endast drabbar de inblandade utan även människor som inte är inblandade i kriminella aktiviteter. De senaste åren har det rapporterats om allt fler skjutningar, misshandelsfall, ökad narkotikahandel samt andra sorters gängkriminalitet. Till följd av den ökade brottsligheten har många människor, vuxna som barn, mist sina liv. I media och bland politiker diskuteras det hur kriminalitet ska bekämpas och arbetas emot. Att främst yngre pojkar rekryteras in i kriminalitet har blivit allt vanligare de senaste åren. Katharina Tollin, Henrik Angerbrandt och Anna Jonsson hävdar att rekryteringen har gått ner markant i åldrarna och fortsätter att gå ner (BRÅ 2023, s. 25). Trots att flertalet andra studier har presenterats kring faktorer som drar unga män in i kriminalitet, är det också viktigt att utforska och förstå varför vissa män väljer att lämna det kriminella livet bakom sig. Denna studie ämnar att undersöka just detta genom att analysera podcasts - varför dessa unga män tagit steget att lämna ett liv präglad av kriminalitet samt vilka sociala insatser som tagits emot.

Politiker har engagerat sig i diskussioner om ansvarsutkrävande och åtgärder för att hantera det eskalerande problemet. Å ena sidan förespråkas en hårdare linje med ökade straff och fler frihetsberövanden, medan å andra sidan framhålls bristen på platser inom kriminalvården och polisens underbemanning som utmaningar som måste hanteras. Denna polariserade diskussion illustrerar den komplexitet som omger frågan om kriminalitet. Det är en fråga som inte har några enkla svar, och dess konsekvenser sträcker sig långt bortom enskilda brott. I denna kontext är det av avgörande betydelse att förstå vad som driver människor att välja ett liv utanför lagen och vilka faktorer som kan bidra till en förändring av deras beteende och livsstil.

I denna studie undersöker vi ett urval av unga mäns upplevelser av att lämna kriminaliteten. Vi använder oss av begreppet avhoppare, vilket är ett centralt begrepp i vår studie. Enligt Socialstyrelsen (2024) syftar en avhoppare till en individ som aktivt valt att lämna den organiserade brottsligheten och behöver stöd och skydd från samhället för att genomföra detta. I en rapport från BRÅ genomförd av Nadja Bogestam och Emma Patel (2016, s.29f) har avhoppare intervjuats gällande vilka olika faktorer som påverkar deras beslut. Forskarna har

använt push- och pullfaktorer för att förstå processen. Dessa faktorer används både för att förstå varför individer hamnar i kriminalitet och för att förstå hur de lämnar. Pushfaktorer inkluderar exempelvis trötthet av den kriminella livsstilen och viljan till en annan livsstil, rädslan av rättsliga påföljder och att bli fängslad samt påtryckningar från polisen. Pullfaktorer involverar ansvar gentemot familj och arbete, det vill säga ansvar över att familjen har det bra och känner sig trygg, flytt då en person tvingas flytta till en annan stad på grund av exempelvis familjemedlemmars jobb. Sist nämner författarna att upplösningen av den kriminella gruppen också vara en pullfaktor vilket innebär att den kriminella gruppen upphör att existera och att medlemmarna har valt att gå olika håll, vissa blir med i andra gäng och vissa satsar på sin framtid i form av utbildning och jobb. De tre främsta anledningarna till att avstå från ett kriminellt liv som framhävs i rapporten är familjeskäl, såsom att skapa en familj eller oro för familjens säkerhet, trötthet på den kriminella livsstilen samt att individen själv utsätts för hot och våld från den kriminella gruppen de en gång tillhört.

Idag erbjuds det flera sorters hjälp och stöd till de som inte vill fortsätta i samma riktning. De som väljer att lämna ett kriminellt liv kan vända sig till avhopparverksamheter för stöd och förståelse om vad som sker efteråt. Det som erbjuds är enligt Brå (2016, s.35) oftast först akut omplacering i situationer där hot förekommer. Därefter får personen i fråga en kontaktperson, som ska hålla i olika sorters samtalsstöd, praktisk stöd och verka som mellanhand i avhopparens kontakt med olika myndigheter. Enligt Brå varierar hjälpen en person erbjuds beroende på var i landet personen befinner sig. Polisen har avhopparverksamheter i Stockholm och i Bergslagen och konsultationsteamet i Malmö för att hjälpa avhoppare. Var och en av dessa avgränsar sig till just sin del av landet. Verksamheter som inte drivs av myndigheter är bland annat Fryshusets "Exit" samt "Passus" och "KRIS". Till skillnad från tidigare nämnda myndigheter erbjuder fryshuset och KRIS hjälp till avhoppare i hela landet, de kan dock inte erbjuda skydd förutom i situationer där det finns en risk- och hotbild mot avhopparnas liv. Dessa organisationer hjälper avhoppare först efter att socialtjänsten i avhopparens kommun beviljat och betalat för insatserna (s.41).

1.2 Syfte

Denna studie syftar till att öka förståelsen för avhopparprocessen bland män och för samhällsstödet avhoppare tar emot. Detta görs genom att undersöka podcasts där unga män beskriver sina val att lämna ett liv präglad av kriminalitet.

1.3 Avgränsningar

Denna uppsats fokuserar på unga mäns tolkningar och erfarenheter av deras upplevelse av att lämna kriminalitet bakom sig. Avgränsningen innebär att kvinnor och andra könsidentiteter inte inkluderas i studien. Orsaken är att begreppet kvinnor och andra könsidentiteter inte är lika frekventa som begreppet män i konversationer om kriminalitet. Dessutom är det endast personer som har avstått från ett kriminellt liv under en längre period som inkluderas som deltagare i vårt datamaterial och det för att säkerställa att deras medverkan inom kriminella kretsar har upphört. På grund av tidsramen kommer uppsatsen också att begränsas till att analysera de faktorer som avhoppare i den valda empirin själva ansåg ha påverkat deras beslut att lämna brottslighet samt vilken hjälp som erbjuds till dem, och därmed inte undersöka åtgärder för att förebygga eller hantera återfall i brottslighet.

1.4 Frågeställningar

- Vilka faktorer är avgörande för att unga män väljer bort ett kriminellt liv enligt podcasts där kriminella avhoppare berättar om sina liv?
- Vilka typer av samhällsinsatser för kriminella avhoppare diskuteras i podcasts där kriminella avhoppare berättar om sina liv?

1.5 Studiens relevans för socialt arbete

Kriminalitet är fortsatt ett allvarligt samhällsproblem trots omfattande forskning. För att hantera detta krävs både förebyggande åtgärder och stöd för dem som vill lämna kriminella miljöer. Trots framsteg finns många obesvarade frågor och behov av djupare förståelse, särskilt med den senaste tidens ökning av gängkriminalitet. Samhället måste aktivt arbeta för att hjälpa dessa personer lämna kriminaliteten och säkerställa att det finns effektiva system som stöttar deras återanpassning till samhället.

2. Kunskapsläget

Artiklarna som valdes för uppsatsen diskuterar hur kriminalitet och avhopp från kriminalitet ser ut i olika åldrar samt hjälp som erbjuds till avhoppare. Ett antal begrepp har tillämpats för att avgränsa vår litteratursökning. För att hitta de valda artiklarna har vi sökt på granskade artiklar på LUBsearch och för myndighetsrapporter har granskningen gjorts på Google. Vi har använt oss främst av artiklar och publikationer som inte är äldre än 10 år för att det fortfarande ska vara aktuellt i diskussionen om dagens samhälle. Begrepp som sökningarna har gjorts med är “gängkriminalitet”, “unga kriminella”, “avhopp”, “integrering”, “desistance”, “criminal defectors”, “gang”, och “reformatory programmes”. De artiklar som valdes ansågs kunna belysa studiens frågeställningar och syfte väl. Sökningen gjordes först på studier som är utförda i Sverige. Efter att vi valt några artiklar som behandlade tidigare forskning i Sverige tittade vi även på hur det ser ut internationellt. De internationella artiklarna används i syfte att få en mer fördjupad bild av likheter och skillnader av gäng avhopp i andra länder och jämförs med situationen i Sverige. Dessutom valdes en artikel som belyser varför unga väljer att bli kriminella och hur mental hälsa samt kriminalitet hänger samman bland ungdomar i Sverige. Artikeln valdes för att jämförelse mellan faktorerna som orsakade att unga blev medlemmar i gäng och faktorerna som senare gjorde att de lämnade.

2.1.1 Vägen in

2.1.2 Ungas mentala hälsa och kriminalitet

Det är alltför många unga som associeras med kriminalitet och rekryteringen till den blir allt vanligare i yngre ålder (BRÅ 2023, s. 25). En av teorierna till att unga dras in i kriminalitet är den negativa mentala hälsan. I en enkätstudie utförd i Sverige undersökte Håkan Källmen et al. (2023) om risken för ungdomar med mentala hälsoproblem innebar en högre risk för att hamna i kriminella vanor. Resultatet av studien visade att risken fördubblades, jämfört med de som inte hade mentala hälsoproblem. Studien visade också att nätverket hade en betydande roll i vilken väg en ungdom valde att gå. Att majoriteten av vännerna eller anhöriga var kriminella ökade risken för att en person blev kriminell. En annan faktor är den socioekonomiska delen. Ungdomar med en bra socioekonomisk bakgrund och bra skolprestation var mindre benägna till kriminalitet. Det innebär att fattigdom var ytterligare en faktor som motiverade unga till att gå med i kriminella organisationer. Förutom detta fann

författarna även att föräldrarnas utbildning hade en inverkan på barnens utveckling på olika sätt om det var en pojke jämfört med en flicka. Om fadern hade en universitetsutbildning så minskade risken för kriminalitet hos yngre män, men det var inte fallet för flickor. Författarna tror att de kan bero på att unga män ser upp till deras pappor mer än vad flickor gör. Det går samman med vad Berger et al. (2017) säger som också menar att bristen på positiva manliga förebilder leder till att många unga väljer den kriminella vägen. Detta är oftast inte fallet med de unga männen som har en positiv manlig förebild som inte är associerad med kriminalitet.

Källmen et. al. (2023) fortsatte med betygen i skolan och diskuterade hur bra betyg i svenska samt engelska minskade risken för både flickor och pojkar att bli kriminella. Bra betyg i matematik minskade däremot endast risken för pojkar att bli kriminella. Det innebar att skolan och skolprestationen spelade en avgörande roll i ungas livsval och kunde därmed ha en betydande inverkan ifall de valde kriminalitet eller inte. När ungdomar presterade bra i skolan och upplevde att de fick stöd och uppmuntran från lärare, ökade deras känsla av tillhörighet och motivation, vilket kunde ha minskat risken för deras engagemang i kriminella aktiviteter. När ungdomarna inte kände att de fick stöd från lärare eller skolpersonal och upplevde bristande förtroende kunde detta leda till att skolmotivationen minskade. Detta kunde i sin tur leda till att ungdomarna sökte sig till en gemenskap där de kände att de blev uppskattade och bekräftade, vilket kunde vara kriminella gäng. Att en individ söker tillhörighet överensstämmer med vad Rostami (2016, s.172-173) hävdar, att individen söker sig till någon form av säkerhet i en osäker miljö. I en intervju Rostami genomförde med en gängmedlem sade den kriminelle hur gängen inte brydde sig om var du kom ifrån eller hur du var, det som spelade roll är endast om du var en del av dem.

2.2 Vägen ut

I artikeln "*The process of desistance among core ex-gang members*" skriven av Rony Berger et al. (2017, s.488) förklarar författarna hur ett gängmedlemskap för majoriteten av ungdomarna avslutas efter ett till två år på grund av mognad. En liten grupp av ungdomarna väljer däremot att stanna kvar och ansvara för rekrytering av yngre människor samt genom att verka som en förebild för dessa. Denna grupp kommer senare även att överta högre positioner i gäng-hierarkin, ansvara för de mer seriösa brotten och därmed utgöra kärnmedlemmarna i den kriminella organisationen. Författarna fokuserade sin studie på just kärnmedlemmarna då deras avhopp från det kriminella livet skakar organisationsstrukturen. Metoden som de

använde sig av var intervjuer med öppna frågor där 39 avhoppare, både kvinnor och män, som bodde i USA, besvarade olika frågor. Författarna diskuterade skolgången och säger att endast en tredjedel av deltagarna har tagit examen från "high school" som motsvarar gymnasiet i Sverige. Detta kan kopplas till Källmen et al. (2023) som skriver om skolan och hur dålig skolprestation har en koppling till att unga lockas av kriminalitet, som ett alternativ.

Berger et al. (2017) undersökte orsakerna till att personer lämnar kriminaliteten och ville få en bild över avhoppar-processen. Studien visade att de flesta intervjudeltagarna lämnade på grund av våld. Våldet var riktat till både dem själva och mot deras familjer. Hotbilden kom från både gängrivaler och bekanta inom organisationen som de var i konflikt med. Den andra mest förekommande orsaken var rädsla för att fällas för brott och fängslas. Den tredje vanligaste orsaken var personlig mognad. Andra orsakerna är att gängmedlemmarna förrådde dem, inte brydde sig om deras välmående, att de började missbruka narkotika samt att polisen trakasserade dem. Utöver detta diskuterades även hur föräldraskap, religiösa och kulturella faktorer samt äktenskap och seriösa relationer påverkade deras val att lämna gänget.

"Vägen ut ur gänget: om manligheter, broderskap och svikna förhoppningar" skriven av Forkby, Örnlinde & Kuosmanen (2019) är en studie där forskare intervjuar 20 män med bakgrund i kriminalitet samt 42 personer som arbetar mot kriminalitet på olika nivåer. Resultaten visade att många av avhopparna delade liknande livshistorier om varför de gick med i gängen och hur de sedan upplevde att gängen inte levde upp till deras förväntningar. Konkurrens med andra grupper och medlemmar, samt krav på lojalitet över familjen, var påfrestande faktorer som ledde till att gängmedlemmarna kände sig pressade både psykiskt och socialt. Studien hade ett teoretiskt maskulinitetsperspektiv och utforskade vad det innebar för en mans manlighet att lämna gängkriminalitet. En betydande del av personens identitet behövde omkonstrueras och männen behövde utmana traditionella manliga föreställningar. Studien inkluderade även intervjuer med personer som stöttade dem som ville lämna gängen. Deras arbete betonade vikten av att bygga förtroendefulla relationer och erbjuda flerdimensionellt stöd samt skyddsåtgärder. Trots att vissa stödpersoner spelade en viktig roll, identifierades hinder som begränsade möjligheterna att skapa en ny identitet och ett nytt liv. Kritik riktades mot bristande samverkan och långsiktighet inom stödverksamheten, samt behovet av specialiserad kunskap för att kunna erbjuda kvalitativt stöd över hela landet (Forkby, Örnlinde & Kuosmanen 2019, s. 6f). Resultatet visade att socioekonomisk marginalisering ofta är kopplat till utvecklingen av specifika manliga identiteter inom

gängmiljöer. Övergången från gänglivet kan vara utmanande eftersom tidigare konstruktioner av manlighet måste omprövas och nya identiteter skapas. Att erkänna och bejaka traditionellt maskulina aspekter av manlighet i början av avhopp processen, och senare integrera mjukare och mer emotionella aspekter, kan underlätta övergången till en balanserad manlig identitet utanför gäng sammanhangen (Forkby, Örnlinde & Kuosmanen 2019, s. 24). Att lämna ett gäng innebär mycket mer än att sluta begå brott. Det handlar om att förlora en hel livsstil och en del av ens identitet. Kvarhållande faktorer som lojalitet och hot komplicerar avhoppet. Våldet som är kopplat till gruppen skapar en konstant stress. Därför krävs intensivt, långsiktigt och välkoordinerat stöd för att hjälpa individer att lämna gänget och återintegreras i samhället. Tyvärr fokuserar dagens stöd ofta på att minska kortsiktiga risker istället för att adressera de långsiktiga målen (Forkby, Örnlinde & Kuosmanen 2019, s. 28).

2.3 Stöd och hjälp för avhoppare

Trots att det idag erbjuds olika sorters hjälp och stöd för den som vill lämna det kriminella livet, har vissa individer det lättare än andra att söka denna hjälp. Att lämna ett kriminellt gäng medför i många fall att personen utsätts för hot och våld av gänget de en gång tillhörde. Därför finner många gängmedlemmar det svårt att ta detta steget och börjar överväga nyttan mot skadan. Till följd av detta hot och våld är det svårt att arbeta med kriminella avhopp som en enskild organisation eller myndighet. Idag samarbetar därför socialtjänsten med både poliser och olika sorters myndigheter och organisationer för att hjälpa unga med det kriminella avhoppet. I ett uppdrag av Socialförvaltningen i Stockholms stad med Länsstyrelsen och polismyndigheten i Stockholms län undersöker författarna Filip Wollter och Lars Oscarsson (2018) hur socialtjänsten arbetar med sociala insatsgrupper (SIG) för att motverka fortsatt kriminalitetsutveckling bland ungdomar. SIG är ett arbetssätt vars syfte är att motverka organiserad brottslighet och livsstilskriminalitet bland ungdomar och unga vuxna. SIG arbetar både med att förhindra rekryteringen till brottslighet samt underlätta avhopp för de som vill lämna kriminalitet. Genom både intervjuer och enkäter kom författarna fram till att SIG har utvecklats från att vara ett samarbetsmodell mellan polisen, socialtjänsten och skolan till att vara en individuell behovsprövad insats som erbjuds i flera kommuner. Syftet med SIG är att förhindra att den unge återfaller i brott.

Utvärderingen "Ett smörgåsbord av möjligheter" (Alstam, Forkby & Holm 2021) som är beställd av passus och finansierad av BRÅ. Utvärderingen granskar Fryshusets avhopparverksamhet i Stockholm. Programmet sträcker sig över 18 månader och delas in i tre faser: en intensivfas, utslussning och eftervård. Under bedömningsfasen samlas information in från olika källor för att förstå deltagarnas bakgrund och vilja att förändras. Den intensiva fasen fokuserar på att skapa en grund för förändring genom socialiseringsprocesser och kontrollerande åtgärder som provtagning. Utslussningsfasen är individanpassad och inkluderar fortfarande vissa insatser men i en mildare form. Eftervården fungerar som en backup när deltagarna blir mer självständiga. Re-entry, efter avslutat fängelsestraff, är ofta utmanande och kan kräva grundläggande färdigheter som ekonomihantering. Även om deltagarna oftast upplever förbättringar, som minskad stress, är övergången fortfarande krävande. Trots det visar många deltagare flexibilitet och ökad planering för sitt liv. Den dagliga pålitligheten i programmet är avgörande för deltagarnas förtroende, men det är upp till dem att bli självbärande och hantera vardagliga utmaningar utan negativa reaktioner (Alstam, Forkby & Holm 2021, s. 51-56, 88ff).

I Danmark arbetar socialarbetare, likt Sverige, tillsammans med polisen för att hjälpa kriminella avhoppare. Det finns ett avhopparprogram som heter "exit unit", i detta program lägger de professionella en stor vikt i arbetet med relationsbyggande, i syfte att stötta avhoppare för att förhindra återfall. Detta programmet vilar i frivillighet och om överenskommelsen inte följdes blev de diskvalificerade. Det krävs därmed motivation och vilja att lämna de gamla vanorna för att kunna bryta sig fri från det illegala livet. Regler som att avhopparna inte får umgås i vissa kretsar och inte får begå brott kontrollerades genom avlyssning av telefoner och samarbete med bland annat grannskapspolisen som har en bra bild över området och de boende. Arbetet med avhoppares nätverk handlade inte endast om att avbryta de negativa kontakterna utan även främja kontakt med individer som kan påverka avhopparens liv positivt (Johansen 2023). Studien belyser hur **nätverket** med både kriminella kontakter, professionella kontakter och relationer, har en inverkan på om en individ avslutar sin kriminella karriär eller ej.

Artiklarna *Relational Police Work: How Police Officers Work With, On and Through 'Personal Relationships' in a Danish Gang Exit Programme* skriven av Johansen (2023) och *Vägen ut ur gänget: Om manligheter, broderskap och svikna förhoppningar* skriven av Forkby, Örnlinde & Kuosmanen (2019) belyser vikten av att bygga förtroendefulla relationer

samt erbjuda stöd till personer som vill lämna kriminalitet. Båda artiklarna understryker att skapa relationer kan vara avgörande i avhopparprocessen. De båda artiklarna diskuterar även utmaningar som individer möter när de vill lämna ett kriminellt liv bakom sig. Från att omkonstruera manliga identiteter till att navigera genom samhället och övervinna hot och lojalitetskrav från tidigare gängmedlemmar, belyser de den komplexa naturen av avhoppets resa. Forkby, Örnlinde & Kuosmanen (2019) använder ett teoretiskt maskulinitetsperspektiv för att utforska vad det innebär att lämna gängkriminaliteten samt omkonstruktionen av vad manlighet innebär för individen. Johansen (2023) fokuserar å andra sidan främst på det relationella arbetet inom ett avhopparprogram och beskriver olika strategier, metoder som används för att arbeta med avhoppare i Danmark. För att belysa hur arbetet med avhoppare ser ut utifrån ett svenskt perspektiv har vi använt oss av Filip Wollter och Lars Oscarssons (2018) artikel som diskuterar olika bland annat behovsprövade insatser. Alstam, Forkby & Holm (2021) är ytterligare en artikel som vi använt oss av för att belysa hur arbetet med avhoppet är i Sverige. En annan skillnad som är värd att belysa är den geografiska skillnaden mellan de två studierna, "Vägen ut ur gänget: Om manligheter, broderskap och svikna förhoppningar" är genomförd i Sverige och "Relational Police Work: How Police Officers Work With, On and Through 'Personal Relationships' in a Danish Gang Exit Programme" är genomförd i Danmark. Den geografiska skillnaden kan påverka de specifika utmaningar och strategier som diskuteras i varje artikel, baserat på de unika sociala och kulturella förhållandena i varje land.

3. Teoretisk referensram

Studiens fokus är att förstå varför avhoppare i podcastavsnitten valde att lämna kriminalitet utifrån deras berättelser samt vilka samhällsinsatser som de mottagit. Detta innebär att begreppet val och hur människor tänker innan de väljer nästa steg i sitt liv är något som är centralt. Vi har valt att använda rationell handlingsteori som en ram för att analysera resultaten av vår empiriska undersökning. Genom att tillämpa denna teori kan vi undersöka hur avhoppare resonerar kring deras beslut och hur de aktivt gör ett val att lämna det kriminella livet utifrån olika överväganden. Dessutom kommer vi att integrera push- och pullfaktorer som begrepp i vår analys för att få en mer djupgående förståelse av de faktorer som avhoppare anser påverkade valet att lämna kriminalitet. Genom att kombinera dessa

perspektiv kommer vi att kunna belysa både individuella motiv och yttre påverkansfaktorer som spelar en roll i avhopparnas beslut och handlingsmönster.

3.1 Rationell handlingsteori

Den rationella handlingsteorin vilar i det engelska uttrycket Rational choice theory och kan delas upp i en smal och en bred inriktning. I vår studie kommer vi att använda oss av det bredare tillvägagångssättet. I denna bredare form har teorin anpassats för att bättre reflektera människors faktiska beteenden i vardagliga situationer, vilket innebär att den tar hänsyn till normer, värderingar och mänskliga begränsningar för att förstå och förklara handlingar. En nyansering av grundläggande antaganden har skett, och man har övergett idén om objektiv rationalitet till förmån för att basera antaganden om rationalitet på människors subjektiva upplevelser och uppfattningar (Brodin Danell 2007 s. 80). Teorin kommer att användas för att analysera hur unga män uppfattar de olika riskerna och belöningarna samt hur detta förändras och förstå hur detta påverkar deras beslut att lämna det kriminella livet.

I de flesta situationer är människor ömsesidigt beroende av varandra, och handlingar utförs sällan i sociala vakuum. Att förutspå hur människor kommer att agera, även om de anses vara rationella, är komplicerat eftersom människor tar hänsyn till hur andra aktörer förväntas agera och anpassar sitt eget beteende därefter. Rationell handlingsteori antar att människor ser sig själva och andra som rationella, och att det som uppfattas som rationellt för individen också delas av andra (Brodin Danell 2007, s.95). När det gäller vår analys av varför män lämnar kriminalitet kan detta resonemang vara relevant. Genom att förstå hur män inom en kriminell miljö interagerar och påverkar varandra kan vi bättre förstå hur beslut om att lämna kriminalitet fattas. Push- och pullfaktorer kan vara en del av denna analys, där individens val att lämna kriminalitet påverkas av hur andra inom den kriminella gruppen reagerar och agerar.

Kritik har dock riktats mot antagandet om att människor alltid handlar rationellt och utifrån egennytta. Inom sociologin betonas istället att människor ofta anpassar sig till normer och att faktorer som vanor, känslor och traditioner påverkar handlingar. Att betona instrumentellt handlande riskerar att osynliggöra de sociala strukturer som formar människors beteenden. Den bredare inriktningen av rationell handlingsteori framhåller att det inte är nödvändigt att utgå från egennytta för att en aktör ska anses agera rationellt. Inom den bredare rationella

handlingsteorin betonas idén om den rationella människan. Handlingar kan motiveras av allt från egennytta till värderingar, omtanke och rädsla. Rationalitet kan vara indirekt och inkludera dimensioner som inte enbart är ekonomiska. Exempelvis kan det vara lika rationellt att välja deltidsarbete som heltidsarbete om individen medvetet prioriterar andra faktorer (Brodin Danell 2007, s. 83f)

3.2 Push- och pullfaktorer

Push- och pullfaktorer är en begreppsapparat som Berger et. al. (2017) använder för att beskriva orsakerna till avhopp från kriminella gäng i deras studie. Vi har valt att använda oss av de engelska begreppen, och inte översätta dem till svenska. Push- och pullfaktorer används för att dela in och beskriva olika faktorer som orsakar att en individ drivs ifrån en viss miljö. Medan pushfaktorer är interna faktorer som gör att en individ överväger sin miljö är pullfaktorerna externa faktorer och därmed saker som sker utanför miljön. Pullfaktorer definierar författarna som omständigheter eller situationer som gör att individen, den kriminella, attraheras av en annan livsstil. Faktorer som personliga relationer och möjligheter till exempelvis ett legalt och stabilt yrke eller äktenskap räknas som pullfaktorer. Pushfaktorer definieras som oattraktiva och negativa omständigheter som driver individen ifrån dennes nuvarande liv. Pushfaktorer kan vara personlig mognad, att individen varit med om trauma eller utsatt för hot samt oro för att åtalas och fängslas. I många situationer samspelar push- och pullfaktorerna för att få en individ att lämna kriminaliteten och gänget. Författarna skriver att det finns två olika sätt att bryta kontakten med gänget. Den första är att snabbt bryta kontakten med gänget och den andra är att gradvis lämna gänget. Exempel på det snabba avbrottet är att individen flyttar från staden eller området och därmed tappar kontakten. Exempel på att lämna gradvis är att kriminella drivs ifrån gänget på grund av flera faktorer samtidigt. Faktorer kan vara att undvika hot och våld för både sig själv och sin familj, viljan att spendera mer tid med familjen eller att skaffa ett jobb (Berger et. al. 2017, s. 488-489). Det finns en subjektiv komponent i avhopp från gäng, vissa faktorer som spelar roll för en individs beslut behöver inte vara samma för en annan person. Anledningarna kan vara händelser som individen varit med om personligen eller har subjektivt bedömt förändringar i sin identitet och situation. Mekanismerna bakom push- och pullfaktorerna är inte fullt förstådda och det finns en skillnad mellan faktorerna som påverkar beslutet till avhopp från kriminella gäng och identitetsbaserade motiv. Denna bild förstärks av Roman, Decker & Pyrooz (2017) som menar att även om olika faktorer kan identifieras så förstår inte forskare

riktigt hur faktorerna interagerar och fungerar tillsammans med individers identiteter för att påverka beslutet att lämna ett gäng.

4. Metod

4.1 Metodologiska överväganden

I vår undersökning använde vi en kvalitativ metod och grundade vårt val på Brymans argument. Bryman (2018, s. 454f) förklarade att den kvalitativa metoden är effektiv för att utforska och förstå komplexa fenomen och processer inom samhället på ett djupgående sätt. Genom denna metod kunde vi samla in detaljerade och mångfacetterade data som inte kunde mätas numeriskt. Vårt mål var att inte bara skrapa på ytan utan att få en grundlig insikt i de fenomen eller processer vi studerade.

I denna studien har intervjupersonerna från podcastavsnitten benämnts deltagare samt avhoppare. Ursprungligen planerade vi att genomföra intervjuer med avhoppare för att få tillgång till deras personliga berättelser. Dock visade det sig vara svårare än förväntat att få kontakt med avhoppare. Trots att vi kontaktade olika avhopparverksamheter fick vi inga svar. Vi upptäckte en rad med etiskt problematiska frågor som kunde uppstå med att ha intervjuer, vilket vi diskuterade vidare i 4.6. Detta ledde oss till att omvärdera vår strategi, och vi beslutade oss för att istället använda redan genomförda och publicerade intervjuer med avhoppare. Detta val medförde vissa begränsningar, såsom brist på möjlighet att ställa följdfrågor och att få samtycke från deltagarna. Vi var tvungna att istället utgå från att de personer som delade med sig av sina berättelser i de publicerade podcastintervjuerna var okej med att dessa användes.

I vår sökning efter empiri fokuserade vi främst på videointervjuer eftersom vi ville läsa av personens kroppsspråk och lättare bedöma hur intervjuerna klipptes och redigerades. Vi märkte snabbt att det fanns gott om intervjuer och podcastavsnitt om ämnet, men vi var särskilt intresserade av att få tillgång till de personliga berättelserna. Därför valde vi främst podcastavsnitt där intervjuerna var videospelade. Vi stötte här på en problematik där ingen av deltagarna i videointervjuerna diskuterade samhällsinsatser särskilt djupgående. Detta ledde till att vi fick återgå till att söka empiri, varav vi hittade en radiopodcast där en ung man

berättade om sin väg in och ut ur kriminalitet samt det stöd han fick från samhället. Denna podcast var en radiopodcast, vilket innebar att vi inte kunde se personerna bakom. Deltagaren var även anonymiserad och det lästes upp av en skådespelare. Radiopodcasten skilde sig en hel del från vårt övriga material, men för att kunna svara på vår andra frågeställning ansåg vi att det var nödvändigt att använda oss av materialet eftersom det gav oss en värdefull inblick i avhopparprocessen och samhällsinsatserna.

4.2 Urvalsmetod

Målstyrt urval innebär att forskaren aktivt väljer deltagare med specifika kriterier som är relevanta för studiens syfte och frågeställningar, vilket säkerställer att fokus ligger på deltagare som kan ge insikts- och meningsfulla bidrag till studien. Därför är det viktigt att redan från början veta vilka kriterier som spelar roll för studien, vid valet av deltagare (Bryman 2018). Därför använde vi ett målstyrt urval som urvalsmetod. Kriterier som deltagarnas kriminella historia och kön spelade en stor roll. Som vi nämnt tidigare låg vårt fokus främst på unga män. Det berodde på att kvinnor inte var lika frekventa i diskussionerna om kriminella gäng och brottslighet. Ett annat kriterium var att avhoppet skedde under tiden individerna var unga män. Enligt 1177.se (u.å) räknas individer i åldrarna 18 till 29 som unga män. Dessutom hade vi kriteriet "avhoppare", mer specifikt någon som har lämnat kriminaliteten helt. Orsaken till det är att säkerställa att individerna inte fortfarande är i de tidigare stadierna och att risk för återfall finns kvar. I studien har vi utgått från fem olika podcastavsnitt, av dessa fem har tre bestått av videointervjuer och två har varit radiopodcast. Av de tre videointervjuerna har en bestått av gruppintervjuer och två har varit enskilda intervjuer. Valet av dessa fem podcastavsnitten baserades på bland annat de tidigare nämnda kriterierna och även att podcastavsnitten är publicerade under de senaste fem åren. Vid sökningen tillämpades sökorden "avhopp" samt "kriminell" på youtube och Sveriges Radio. På youtube använde vi oss av videor publicerade på kanalerna "Tänk Till" och "Dialogiskt". På Sveriges Radio använde vi oss av publicerat material av kanalen "P3 Krim". För att välja ut vilka avsnitt som skulle vara med i studien diskuterade vi om de kunde besvara studiens frågeställningar. Detta gjorde vi genom att läsa igenom avsnittets beskrivning, utifrån detta bedömde vi ifall innehållet kunde vara passande i vår studie. Från kanalen "Dialogiskt" valde vi att följa Yosof Malcolm och Ali Khalils berättelser om hur de lämnade kriminaliteten. I "Tänk Till" podcasten följde vi Robin, Emmanuel samt Davids berättelser om samma fråga. De två podcastavsnitten, som baserar sig på en radiopodcast och berättar om Aqils

upplevelser, är indelat i två avsnitt och valdes ut utifrån att de övriga materialet saknade diskussion om samhällsinsatser och hjälp från samhällets sida. För att underlätta referenshanteringen valde vi att benämna de olika avsnitten för avsnitt 1, avsnitt 2 och så vidare. Då Aqils berättelse presenteras i två podcastavsnitt och för att underlätta referenshanteringen kommer vi att använda benämningarna avsnitt 3 (*P3 Krim* 2023a) och avsnitt 4 (*P3 Krim* 2023b) när vi hänvisar till informationen. Specifik information om de olika avsnitten såsom vår benämning, typ av podcast och avsnittslängd finns i tabell 1.

<u>Podcast/ publiceringsår</u>	<u>Typ av material</u>	<u>Podcastavsnitt</u>	<u>Tid</u>	<u>Vår benämning</u>
Dialogiskt (2022)	Video podcast	Dialogiskt Yosof Malcolm Levin, #121, ”Saturdarah ,Gängkriminalitet, avhopp, vittnesbeskydd	60 minuter	Avsnitt 1
Dialogiskt (2021)	Video podcast	Ali Khalil, #72, ”Lilla Chicago; Gängkriminalitet, Kumlabunkern och vägen tillbaka	38 minuter	Avsnitt 2
P3 krim (2023a)	Radio podcast	Aqil – från busfrö till tungt kriminell	41 minuter	Avsnitt 3
P3 krim (2023b)	Radio podcast	Aqils” väg ut ur gänget: “om du klarar att lämna är du en riktig soldat	40 minuter	Avsnitt 4
Tänk till (2023)	Video podcast	"Jag var rädd för att bli skjuten" EX-KRIMINELLA OM VÄGEN UT	34 minuter	Avsnitt 5

(Tabell 1: översikt över de utvalda podcastavsnitten)

Att antalet deltagare och att resultatet ansågs mättat berodde på att innehållet i de valda intervjuerna var tillräckligt nyanserade för att kunna belysa frågeställningarna utifrån flera perspektiv. Dessutom var det lagom många intervjuer att gå igenom för tidsramen. Ifall antalet deltagare hade varit för många skulle det ha kunnat begränsa möjligheten till att utföra tolkningar av intervjuerna som var grundligare. Om vi däremot hade haft för få deltagare hade vissa mönster och samband inte kunnat belysas vilket kunde ha påverkat analysen samt slutsatserna (Kvale och Brinkman, 2014).

4.3 Datainsamling

Vi valde att genomföra en kvalitativ studie baserat på redan inspelat och publicerat material. Främst valde vi att använda oss av videointervjuer, men vi använde oss även av podcast. I vår sökning som skedde främst på "youtube" samt appar som "podcast". Sökorden var "avhoppare" samt "ex-kriminell". När vi samlade in empirin fokuserade vi på inhämtning av videointervjuer och det för att få individperspektivet. I nästan alla valda intervjuer är det individerna som själva berättar om sina erfarenheter och upplevelser under den kriminella tiden. Det finns däremot en podcast där avhopparen fick sin berättelse återberättad. Vi ansåg att videointervjuer var mest lämpliga för att säkerställa att berättelserna kommer direkt från avhopparna i film och ljud. I två podcastavsnitt förekom det berättelser där delar av historien är berättad av programledarna. Trots denna avvikelse valde vi dessa avsnitt, då vi ansåg att de var viktiga och berikade vår studie. Vissa avhoppare lever under skyddad identitet och för att inte riskera deras säkerhet valdes främst videor som redan var publicerade och där deltagarna var öppna med deras kriminella historia.

4.4 Tillförlitlighet

Enligt Bryman (2018, s.467) finns det fyra olika delkriterier som en studies tillförlitlighet består av. Dessa delkriterier är *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet*, och *möjlighet till att styrka och konfirmera resultaten* (transparens).

Trovärdigheten i studien handlar om att säkerställa att de erhållna resultaten stämmer överens med verkligheten och att läsaren får en riktigt samt korrekt bild av studiens slutresultat. Det är därför av stor vikt att de som genomför studien har en förståelse för sin sociala verklighet som studeras (Bryman 2018, s.467). Vi strävade efter att återge deltagarnas berättelser på ett så autentiskt sätt som möjligt, men bristen på möjlighet till återkoppling kan ha lett till missförstånd av citat. För att minimera detta har vi noga sett till att inte ta citat ur deras sammanhang och har lagt stor vikt vid analysarbetet.

Överförbarheten handlar om att bedöma i vilken utsträckning resultaten kan appliceras på andra miljöer och sammanhang. Att studien innehåller detaljerade och utförliga beskrivningar som underlättar för läsarna att bedöma om studiens resultat är relevanta för deras egna sammanhang är avgörande (Bryman 2018, s.467). För att öka överförbarheten har vi valt att presentera resultaten genom citat och beskrivningar av samtalsämnena.

Pålitligheten innebär att forskare har ett granskande och noggrant synsätt genom hela forskningsprocessen. Detta för att säkerställa att studien är tillförlitlig och att alla relevanta delar finns med. Dessutom handlar det även om att bevara alla dokument samt forskningsmaterial för att möjliggöra en granskning av hur pålitlig studien är (Bryman 2018, s. 468). För att säkerställa pålitligheten i vår studie behöll vi alla transkriberingar och använde oss även av offentligt tillgängligt material. Vi har också varit transparenta med olika beslut och överväganden som har påverkat studiens utfall.

Vad gäller möjligheten till att *styrka och konfirmera* resultaten handlar om att forskaren ska tydligt visa att studien har genomförts på ett ärligt sätt som är opartiskt. Att forskarens egna tankar och åsikter ska skiljas från deltagarnas erfarenheter är viktigt för att säkerställa att resultatet är trovärdigt och inte har påverkats av forskarens egna värderingar (Bryman 2018, s. 369). Vi har strävat efter att vara opartiska i vår studie och har tydligt markerat när det är våra egna tankar och åsikter som framkommer.

4.5 Bearbetning och analys

Rennstann och Wästerfors (2022, s. 244) har identifierat tre centrala aspekter för att analysera kvalitativt material. Först handlar det om att sortera empirin, vilket innebär att skapa en struktur för det insamlade materialet för att kunna organisera och välja ut vad som är relevant för analysen. Sedan kommer reduktion av empirin, där man bearbetar och filtrerar materialet för att fokusera på de viktigaste delarna utan att förlora dess nyanser eller komplexitet. Slutligen innebär argumentation att kunna presentera och stödja sitt påstående med hjälp av det insamlade materialet.

Efter att ha transkriberat de valda podcastavsnitten i vårt empiriska material, från start till slut, påbörjade vi analysen. Vi började med att kategorisera materialet i olika teman. De teman vi valde är "Vägen in i kriminaliteten", "Vägen ut ur kriminalitet" och "Livet efter kriminalitet". Varje tema delades in i flera delteman, såsom introduktionsfasen till kriminalitet, livet som en del av den kriminella organisationen och processen för att lämna det kriminella livet. Efter det fokuserade vi på livet efter kriminalitet och undersökte vilka faktorer som avhoppare i empirin ansåg bidra till att en person kan leva ett icke-kriminellt liv och vilka utmaningar de

mötte. Vi jämförde sedan den insamlade informationen mellan deltagarna och framhävde de vanligaste resultaten för vidare tolkning.

När vi väl samlade in och organiserade data från dokumentstudier, gick vi vidare till analysfasen. Här använde vi vår teoretiska ram, som inkluderade rationell handlingsteori och push- och pullfaktorer, för att förstå och tolka resultaten på ett meningsfullt sätt. Genom att tillämpa denna teori kunde vi undersöka hur de olika faktorerna som avhopparna ansåg påverka deras beslut att lämna gängkriminaliteten relaterade till varandra och deras handlingar.

Rationell handlingsteori hjälpte oss att förstå hur avhoppare kan ha vägt olika alternativ och konsekvenser innan de fattade beslutet att lämna det kriminella livet. Vi undersökte deras rationalitet och motiv bakom deras handlingar, vilket kunde ha inkluderat ekonomiska, sociala och personliga överväganden. Push-och pullfaktorer gav oss en ram för att förstå de yttre och inre krafter som drev eller drog avhoppare från gängkriminalitet. Vi tittade på de faktorer som drev dem bort från det kriminella livet (pushfaktorer) och de faktorer som lockade dem mot ett annat liv (pullfaktorer).

Genom att ha tillämpat dessa teoretiska perspektiv på vår empiri kunde vi identifiera mönster, trender och teman som upprepades bland avhopparna. Vi jämförde också våra resultat med tidigare forskning inom området för att se om våra iakttagelser stämmer överens med tidigare studier eller om vi upptäckte nya insikter som kunde bidra till den befintliga kunskapen.

För att besvara frågan om vilka samhällsinsatser en avhoppare kunde erbjudas i processen att lämna gängkriminalitet, valde vi att följa en persons berättelse från början till slut. Vi lyssnade på alla avsnitt och därefter sammanställde vi informationen och valde ut delar av materialet som fokuserade på avhopparnas tolkning av det som hände i deras liv som startade processen att lämna kriminaliteten samt vilka insatser som erbjudits till dem från samhället. Vi ordnade materialet i kronologisk ordning för att behålla nyanser och komplexitet i berättelsen. Därefter analyserade vi de olika delarna utifrån vår valda teoretiska ram för att förstå processen bättre.

4.6 Forskningsetiska överväganden

Initialt var vår plan att genomföra intervjuer med avhoppare, men efter olika etiska överväganden insåg vi olika svårigheter med att forskningsetiskt genomföra denna typ av intervjuer. Ett etiskt dilemma som vi diskuterade var deltagarnas säkerhet, hur vi kunde säkerställa att de inte blir identifierade genom att delta i studien. Vår slutsats blev att även om vi gjorde allt vi kunde för att informationen inte skulle ledas tillbaka till avhopparen, riskerade vi att missa en detalj i kodningen som gjorde att deltagaren identifierades. Deltagarna kunde ha utsatt sig själva för fara genom att delta i studien, särskilt om deras identitet eller berättelser kunde avslöjas. Som forskare är det vårt ansvar att minimera denna risk och skydda deltagarnas integritet.

Fastän en C-uppsats inte formellt anses som forskning enligt lagen, innebär det inte att den inte omfattas av etikprövningslagen. Skillnaden är att institutionen tar ansvar för att säkerställa att etikprövningen genomförs. På grund av detta har vissa institutioner beslutat att studentarbeten som involverar känsliga uppgifter eller kräver etisk prövning inte ska genomföras inom ramen för C-uppsatser (Eldén 2020, s. 76). Utifrån detta ansåg vi att vår ursprungliga idé om att hålla intervjuer med avhoppare kunde bli etiskt problematiskt, vilket är en av anledningarna till att vi valde att använda oss av podcast istället.

Ett annat etiskt dilemma som kunde uppstå i samband med intervjuer är när information om brottsliga handlingar framkommer under samtalet vilket väckte frågan om vår etiska skyldighet att anmäla detta. Denna situation kunde ha varit särskilt utmanande eftersom det involverar flera faktorer som måste övervägas noggrant. Å ena sidan finns det en moralisk plikt att agera och förhindra brottsliga handlingar eller skydda eventuella offer. Å andra sidan måste vi respektera deltagarnas rättigheter, såsom konfidentialitet och integritet. Att göra en anmälan kunde ha inneburit att intervjuobjektet förlorade förtroendet för oss och avbröt samarbetet, vilket kunde påverka studiens resultat och validitet. Samtidigt var det viktigt att komma ihåg att i vissa jurisdiktioner kan det finnas lagstadgade skyldigheter att rapportera vissa typer av brott.

Efter att ha tagit hänsyn till olika faktorer beslutade vi att genomföra en dokumentstudie istället för att utföra intervjuer. Genom analys av redan publicerade intervjuer med personer som har hoppat av från gängkriminalitet kunde vi fortfarande få en djupare förståelse för

deras upplevelser och motiv för att lämna det kriminella livet. Samtidigt minskade vi risken för att deltagarna i studien skulle utsättas för några potentiella faror eller negativa konsekvenser. Genom att använda dokumentstudier kunde vi dra nytta av redan existerande data och samtidigt bevara integriteten och välbefinnandet hos de personer vars berättelser vi undersökte. Detta tillvägagångssätt möjliggjorde en noggrann och etiskt ansvarsfull studie, där vi samlade in värdefull information utan att riskera deltagarnas välmående.

4.7 Arbetsfördelning

I vårt arbete med C-uppsatsen delade vi upp arbetsuppgifterna för att göra processen smidigare och säkerställa att båda parter bidrog jämnt. Först satte vi oss ner tillsammans för att skissa på strukturen och planen för uppsatsen. Vi diskuterade vilka teman och frågor vi ville ta upp och kom överens om en gemensam plan. Därefter delade vi upp litteraturgenomgången så att var och en av oss ansvarade för att undersöka och summera kunskapsöversikten. Vi tog också på oss att lyssna på olika podcastavsnitt och transkribera dem. Vi såg till att vi hade ungefär samma mängd arbete för att samla relevant information från olika källor. Under hela processen kommunicerade vi regelbundet för att säkerställa att vi var på samma sida och att arbetet gick framåt enligt planen.

5. Resultat & analys

Vilka faktorer är avgörande för att unga män väljer bort ett kriminellt liv enligt podcasts där kriminella avhoppare berättar om sina liv?

Denna del kommer presentera de teman som genomsyrar hela materialet för vidare analys. Genom en noggrann genomgång av den insamlade datan har vi identifierat centrala teman som är av stor vikt för att förstå helheten. Dessa övergripande teman underlättar organiseringen av datan och hjälper oss att tolka den information vi har samlat in på ett strukturerat sätt.

5.1 Bakomliggande orsaker till att gå med:

5.1.1 Skolan

Något som är återkommande i alla intervjuer och som även har nämnts i tidigare forskning är skolans roll och betydelse i att välja det kriminella livet. Att en ung individ inte har motivation eller känner att de kämpar utan stöd för att klara av skolan är en av orsakerna till att lockas till kriminalitet enligt deltagarna. I avsnitt 5 pratar Emmanuel och Robin om skolan, skolresultatet samt lärarnas inverkan på ungas skolmotivation och framtidsbeslut. Skolan, motivationen till den och även dess brister anses enligt dem vara en riskfaktor som bidrar till valet av ett kriminellt liv. Emmanuel säger:

För mig var det skolan , man klarade det inte så bra, man fick ingen motivation av lärarna. Vissa lärare sa om du fortsätter såhär så kommer du inte klara dig. Då känner man ingen motivation. Om du försöker ska jag hjälpa dig och du kommer att lyckas, det är sånt man behöver. För oftast är det oftast motivationen till att försöka. (avsnitt 5, 28:50)

Robin i samma intervju säger också att brister i skolan motiverar till det kriminella livet

Folk tänker, skolan o det, jag kan inte det, men det här (kriminalitet), det kan jag. (Avsnitt 5, 22:19)

Utifrån dessa påståenden tolkar vi att Emmanuel och Robin menar att skolpersonal och sättet de handskas med de unga männen gör att barnen många gånger drivs ifrån skolan. När de unga männen inte sköter sig i skolan eller har svårt för att lära sig så vet de inte vem de ska vända sig till för att få hjälp. Citaten tyder på att de tycker även att det är "skämmigt" att be om hjälp då de inte vill dumförklaras, av både vännerna och vid vissa tillfällen lärare. Detta leder enligt ovanstående citat till att vissa lärare misstolkar de unga männens uppförande och tror att de motsätter sig undervisningen, vilket påverkar inläringen. När de ser att personal i skolan inte har förtroende över att de klarar sig, drivs de unga männen enligt Emmanuel mer och mer från skolan. Enligt Emmanuel känner många inte sig välkomna, de känner inte att de har en tillhörighet där. Längtan till att tillhöra är otroligt viktigt och det är enligt Emmanuel och Robin då de kriminella kretsarna blir lockande för unga män. Emmanuel och Robins val att bli kriminella kan ha påverkats utifrån deras tankar och förståelse om att de aldrig skulle kunna lyckas i skolan och borde därför inte engagera sig i den. Malcolm (avsnitt 1) lyfte även

betydelsen som gemenskapen i gänget hade för honom. Detta förstärks även av Källmen et al. (2023) som säger att unga som inte gör bra ifrån sig i skolan drivs ifrån den till bland annat kriminalitet. Att de unga drivs ifrån skolan och skolmiljön fungerar som en pushfaktor. De har ansett att andra vägar, som är kriminalitet i detta fall, skulle vara mer gynnande för dem för att utvecklas, belönas och få gemenskapen som de efterlängtrade. Gemenskapen i detta fall ses som en pushfaktor. Deras val kan ses som en rationell reaktion på deras livsomständigheter och en strategi för att maximera sina behov och egenintressen.

5.1.2 Den mentala hälsan

Den mentala hälsan är en annan faktor som nämns som orsak till kriminalitet av deltagarna och i avsnitt 5 säger David:

- Jag har också en ADHD-diagnos och som ett resultat av beroendesjukdomen och ADHD diagnosen så har jag jagat dom olika kickarna(...) för jag har gått med tomrum inombords. Jag fick ett förslag på 15 års ålder att sälja alkohol själv som kom importerat från Tyskland(...) det var fett spännande för då blev det verkligen att täcka över den här gränsen av att vara laglig till att inte vara olaglig(...) det var fett spännande (avsnitt 5, 0:37).

Utifrån detta citatet kan vår uppfattning om hur den mentala hälsan kan spela en roll i kriminalitet förtydligas lite mer. David säger att på grund av hans diagnos och beroende så hade han ett tomrum som endast kunde fyllas genom känslan av att leva på ett olagligt sätt. I intervjun diskuterar David även hur han allmänt blev gladare efter att han blev en del av gänget. Tomheten utifrån detta tolkar vi som tillhörighet och bekräftelse. Bristen på tillfredsställelse uppger David drev honom till att söka efter olika sätt att fylla tomrummet vilket ledde honom till kriminalitet som ett sätt att få känna den efterfrågade tillhörigheten och bekräftelsen. Efter att David började sälja alkohol och annat som innebar att han riskerade att bli fängslad, fick han en ny vänkrets. Enligt honom blev det ett "vi och dom" och detta motiverade honom till att fortsätta i den riktningen. Han säger att han kände att han valde rätt. Även i Håkan Källmen et al. (2023) belyser författarna hur den negativa mentala hälsan är en riskfaktor och ökar chansen för att ungdomar hamnar i kriminalitet, och detta kan appliceras på Davids situation. Om Davids berättelse ska kopplas till rationell handlingsteori kan David ha ansett att han gynnas mer av tillhörigheten och bekräftelsen till följd av kriminaliteten, än att satsa på skolan som han på grund av sin diagnos har svårigheter med. Den negativa

mentala hälsan och tomheten representerar pushfaktorer i detta fall. Att känna sig accepterad och inkluderad räknas till pullfaktorer då de gjorde att David lockades ännu mer vilket drog in honom djupare i kriminaliteten.

5.2 Orsaker till att lämna

5.2.1 Hot och våld

I majoriteten av podcastavsnitten nämner deltagarna hur en av orsakerna till att lämna det kriminella livet är att bevittna våld både mot sig själv samt sina nära och kära. Detta nämndes i bland annat avsnitt 5 där Robin sa:

Jag har burit nära vänners kistor, jag har sett deras familjer stå o gråta när man hissar ner deras son i marken på grund av skitgrejer. Jag har sett hur folk har förstört sina liv med knark, jag har sett hur folk har åkt in i fängelset i 18år och bränt deras bästa år i livet (..)Jag måste bara ta steget. Och det tog tid att ta steget, okej men man kanske började med nått litet jobb, lite på sidan(...). Idag jag lever jag ett normalt liv och har aldrig mått så bra (avsnitt 5, 32:34).

Robin berättar hur han bevittnat våld i olika former och detta gjorde att han började må psykiskt dåligt och valde att reflektera över sina livsval. Han började överväga hur kostnaderna var mycket större jämfört med de "positiva" delarna av kriminaliteten. Han förlorade nära vänner, både i skjutningar och genom att vännerna förrådde honom. Dessutom levde familjemedlemmarna i konstant rädsla över att förlora sin son och samtidigt blev de hotade av kriminella personer, Robin säger att det gjorde att många avbröt kontakten med honom. I intervjun nämns det hur livet i början av gängmedlemskapet präglades av pengar och lyxliv, snabba pengar för minimala jobb helt enkelt. Men så var inte fallet enligt Robin. Han berättar om hur han blev mer och mer indragen i gänget och att uppgifterna blev fler och grövre med åren. Han berättar om hur den kriminella blir "skyldig" personerna högre upp i hierarkin på grund av bland annat skyddet som gängmedlem, den kriminella blir därmed återbetalningsskyldig. Personen behöver köpa sig fri, i de fall det är möjligt. Kriminella kan inte lämna gänget hursomhelst enligt Robin och behöver därför hjälp för att våga ta första steget. Även Emmanuel i avsnitt 5 berättar om hur han var tvungen att betala en skuld före han fick lämna gänget. Detta fenomen beskriver även Malcolm i avsnitt 1, där han år efter att ha lämnat gänget blir krävd på pengar från gänget. Det är lätt att misstolka Malcolms historia

(avsnitt 5.2.3) som att det gick förvånansvärt enkelt för Malcolms att lämna kriminaliteten. Malcolm berättade om hur han inledningsvis fick lämna utan att bli bötfälld likt många andra men det dröjde inte länge innan hans föregående liv hann ikapp honom. Malcolm jobbade på en restaurang när en individ från hans tidigare kriminella nätverk ville ta upp kontakten med honom för att få hjälp med att öppna en restaurang. På grund av religiösa skäl vägrade Malcolm att hjälpa honom. Efter en period gick individens restaurang i konkurs. Personen anklagade då Malcolm för att ha orsakat detta och ansåg att Malcolm nu var skyldig honom pengar. Malcolm berättade om att han gick till polisen vilket skapade en stark hotbild mot honom. Det hela slutade med att Malcolm lever med dold identitet och under hot med ett pris på sitt huvud. Robin ansåg att livet som gängmedlem medförde mer skada än nytta. Han reflekterade över om det var värt det att fortsätta leva under konstant hot samt våld och pratade även om hur det kunde ha varit honom i kistorna som bars. Allt det negativa började ta över hans tankar och här började han prata om att han inte ville fortsätta leva som han gör och därmed gjorde det rationella valet att lämna. I Robins berättelse anses pushfaktorerna vara alla negativa konsekvenser till följd av gängmedlemskapet som att nära vänner dör och familjen hotas. Enligt Robin fungerade de negativa känslorna och erfarenheterna som en drivkraft som gjorde att han kände att han inte ville leva som en kriminell längre. Hot och våld vittnar även Aqil om i avsnitt 3 och 4, där det är först efter flertalet mordförsök och vid ett tillfälle där han var nära att förlora livet som tankar om att lämna kommer igång på allvar. Berger et al. (2017) diskuterar också hur hot och våld verkade som en motivationsfaktor för många avhoppare som sökte efter ett liv med en säkrare framtid både för sig själva och för sina nära. De positiva aspekterna av att lämna gänget vägde tyngre och fungerade som pullfaktorer. Exempel på dessa är önskan av att ej leva under hot och våld samt att ta kontroll över sin framtid. Detta innebär att det har skett en personlig mognad. I utvärderingen "Ett smörgåsbord av möjligheter" (Alstam, Forkby & Holm 2021) diskuteras det hur individen ansvarar över att hålla sig borta från kriminaliteten vid avhopparprocessen. Det diskuteras även hur individen måste vara motiverad till att lämna och samarbeta med de professionella för att verkligen lämna kriminaliteten bakom sig, annars är det lätt att få återfall.

5.2.2 Personlig mognad

I vissa intervjuer talades det om personlig mognad och dess effekt på att avsluta den kriminella karriären. I avsnitt 5 pratade Emmanuel om hur välmåendet försämrades efter ett tag som gängmedlem. Emmanuel berättar om att han såg på nyheterna hur människor blev skjutna och började reflektera över om det snart kunde vara han som låg livlös på gatan.

Samtidigt började han titta på sina vänner och hur de levde. De hade en helt annorlunda livsstil jämfört med honom. De tjänade inte lika mycket som honom men de tjänade tillräckligt och mådde betydligt bättre mentalt. Utifrån rationell handlingsteori tog Emmanuel ett beslut om sin framtid efter att ha reflekterat och gjort en rationell bedömning över fördelarna och de negativa aspekterna av gängmedlemskapet. Till pushfaktorerna tillhör Emmanuelns ökande medvetenhet om de negativa konsekvenserna av kriminaliteten och önskan om att undvika de potentiella farorna som medföljde. Till pullfaktorerna räknas de icke-kriminella vännerna som hade en positiv livsstil och mental hälsa som senare motiverade Emmanuel till att förbättra sig själv. Genom reflektionen över sin situation gjorde Emmanuel ett rationellt beslut att lämna kriminaliteten. Den personliga mognaden och viljan till en bättre framtid vägde tyngre än kriminalitetens "positiva" aspekter. Emmanuel säger såhär om sina reflektioner:

“Nånstans krockar det, man inser hur jävla dåligt det är, man känner man mår dåligt o vafan håller jag på med.. sen försöker man ta sig ut (..) Sen vännerna, dom är inte på samma level som mig, dom är inte kriminella, dom klarar sig bra, dom har hittat andra sätt att tjäna pengar på, dom mår bra “ (Avsnitt 5, 29:26)

5.2.3 Religion

I flera av podcastavsnitten diskuterade deltagarna religion som en faktor vilken haft en avgörande betydelse för dem. I avsnitt 1 får Malcolm frågan kring vad det var som hände för att han skulle ta beslutet att lämna. Malcolm säger följande:

Så då åkte jag upp till Stockholm och var i Stockholm och jobbade och så tänkte jag, vad gör jag med mitt liv, jag är snart 30 år gammal. Jag är muslim men jag ber inte, jag fastar inte, jag gör ingenting som en muslim ska göra. Om jag dör nu kommer jag direkt till helvetet, ska jag stå inför Gud med allt det här jag har gjort, och allt jag kommer göra, är det detta jag vill bli, är det detta jag ska göra? Vägen ut ur kriminalitet för mig var islam 100% de va inget annat.(...) Så jag ringde upp dem o sa jag kan inte vara med längre, jag måste fokusera på Islam och mitt liv, detta funkar inte längre för mig. Han sa bara okej lycka till bror (avsnitt 1, 38:40).

I texten ovan kan vi analysera Malcolms berättelse om hans beslut att hoppa av kriminaliteten utifrån rationell handlingsteori och push-och pullfaktorer. Som tidigare presenterats fattar individer beslut baserat på en avvägning av kostnader och vinster utifrån rationell

handlingsteori. I detta fall verkar Malcolm överväga konsekvenserna av sitt beteende och hur det påverkar hans framtid, särskilt ur ett religiöst perspektiv. Han berättar om sin insikt i att han lever ett liv som inte överensstämmer med hans religiösa övertygelser och att detta kan få allvarliga konsekvenser för hans andliga välbefinnande i ett liv efter detta. Vi tolkar detta som att han gör en form av kostnads-nyttoanalys och beslutar att lämna kriminaliteten bakom sig för att följa sin religiösa övertygelse, vilket vi kopplar till rationella val.

När vi tittar på push- och pullfaktorerna i beslutet att hoppa av kriminaliteten, ser vi flera interna och externa faktorer som påverkar personens val. Bland pushfaktorerna märks inre konflikter, där Malcolm säger sig uppleva en oro för att leva ett liv som inte är förenligt med hans religiösa identitet. Hotet om andligt straff spelar också en betydande roll, då han fruktar konsekvenserna av sitt beteende i livet efter detta och oroar sig för att ställas inför sin gud med sina handlingar. Malcolms tvivel om hans livsval och en önskan att leva i enlighet med hans personliga värderingar och övertygelser är också starka pushfaktorer. Däremot fungerar flera pullfaktorer som drivkrafter för hans beslut att lämna kriminaliteten bakom sig. Hans religiösa identitet spelar en central roll enligt honom, där han identifierar sin tro som en pullfaktor för att lämna kriminaliteten bakom sig och för att hitta mening och syfte i sitt liv. Dessutom säger Malcolm att han strävar efter att förändra sitt liv och att hitta en ny väg som är förenlig med hans personliga värderingar och övertygelser. Genom att lämna kriminaliteten bakom sig och fokusera på sin religiösa tro, hoppas han på en bättre framtid och en möjlighet till andlig frid och välbefinnande.

I avsnitt 2 berättar Ali om en dom på fyra år för synnerligen grovt vapeninnehav och vad som fick honom att välja att lämna gängkriminalitet:

Jag började be, inte direkt men efter 9 månader när jag suttit i häktet och kom till "Risken" och där träffade jag en arabisk kille som lärde mig be (...) Man vill ju inte sitta, jag tänkte mer jag ska bygga någonting när jag kommer ut. Jag började be, landade i mig själv. Jag fick min tid att sansa mig, drömma om annat. Jag började skriva och försökte göra något annat. Jag ville inte att 3 år skulle gå och att jag bara hängt runt på avdelningen. Jag satt även i bunkern, så det fanns inte så mycket och göra

(Intervjuare) Blev skrivandet läkande för dig?

Ja, jag har aldrig gått till en psykolog eller teurapeft, allt har alltid varit inom en. Man har gått runt med ett tungt hjärta, mycket mycket sorg inom en, och ilska mycket

tankar och mycket känslor. Så ja, det blev en terapi för mig att börja skriva, att släppa ut få skära bort och redigera.

(Intervjuare) Ditt möte med Gud?

Det bästa som hänt mig, jag har alltid känt att jag haft tur och haft vägledning. Jag har alltid känt en närvaro av gud i mitt liv, både turen och oturen. För mig var det helt rätt. Det gav mig en inre frid, disciplin, stabilitet. Man tänker på hur man uppför sig och hur man talar (Avsnitt 2, 26:00, 30:00).

I texten om Ali kan vi också använda rationell handlingsteori och push- och pullfaktorer för att analysera hans beteende och motiv. Enligt rationell handlingsteori väljer människor handlingar baserat på en avvägning av kostnader och vinster. I Ali's berättelse om hans upplevelser ser vi att hans tid i fängelset fungerade enligt honom som en avgörande period för reflektion och förändring. Trots att han fick en dom på fyra år för grovt vapeninnehav, så väljer han att använda sin tid i fängelset för att utvecklas och förbättra sig själv. Han säger att han istället för att bara "hänga runt" på avdelningen, tar han initiativ till att börja be och att utforska skrivandet som en ny aktivitet. Detta tyder på en medvetenhet om att han måste göra något positivt med sin tid i fängelset för att undvika att förlora ytterligare tid och för att bygga något nytt för framtiden. Pushfaktorer kan också identifieras i texten. Dessa inkluderar konsekvenserna av Alis tidigare kriminella beteende, såsom fängelsestraffet och den begränsade möjligheten att sysselsätta sig själv i häkte och fängelse. Denna brist på möjligheter kan ha drivit Ali att söka efter alternativa sätt att använda sin tid och omorientera sitt liv. Pullfaktorer inkluderar Alis upptäckt av religion och hans möte med en arabisk kille som lärde honom att be. Genom bönen och skrivandet säger Ali att han fann en form av terapi som hjälpte honom att hantera sina känslor av sorg, ilska och tungt hjärta. Dessutom ger hans möte med Gud enligt honom en känsla av inre frid, disciplin och stabilitet. Dessa pullfaktorer lockade Ali mot en ny väg i livet som gav honom ett mer meningsfullt syfte och en känsla av vägledning.

5.3 Att gå in och ut ur kriminalitet: Liknande faktorer, olika riktningar

I både Emmanuel och Robins (avsnitt 5) berättelser säger de att orsaken till att de lämnade kriminaliteten var bland annat den mentala hälsan. Båda deltagarna diskuterade även hur de

först mådde dåligt över att inte prestera i skolan och därmed drevs in i kriminaliteten, men sen också hur de mot slutet av den kriminella karriären återigen mådde psykiskt dåligt och därför drevs ifrån den kriminella miljön. Utifrån detta kan tolkningen att samma faktorer kan verka både som en drivkraft till att bli kriminell och samtidigt drivkraft till att lämna det kriminella livet. Ett annat exempel är vänkretsen och gemenskapen. Emmanuel pratade först om hur han inte kände tillhörighet i skolan och på grund av det hamnade i kriminella vänkretsar.

Samtidigt var en orsak till att han drevs från det kriminella livet hans icke-kriminella vänkrets. Även i Malcolms berättelse (avsnitt 1) talades det om hur gemenskapen och tillhörigheten ledde till det kriminella livet men samtidigt orsaken till att han valde att avsluta det livet.

Detta styrker tidigare påståenden om att samma faktorer kan verka både positivt och negativt i en individs val. För att hålla sig borta från kriminaliteten så vände sig deltagarna lite åt olika håll, alla berättar däremot att de strävade efter att skapa en bättre framtid för sig själv.

Emmanuel vände sig till religion och skolan för att kunna studera vidare på högskolan. David skrev sig in på ett rehabiliteringscenter för att arbeta bort sin beroendeproblematik. Robin valde att hitta ett riktigt jobb för att hålla sig sysselsatt. Alla deltagare berättade om att de mådde bättre efter att de vågade ta det första steget och söka hjälp på olika sätt, även om deras vägar såg olika ut .

5.4 Vilka typer av samhällsinsatser har kriminella avhoppare mottagit?

5.4.1 Samhällets insatser till avhopparen Aqil

I följande avsnitt kommer vi att utforska Aqils historia. För att skydda hans identitet har podcasten använt ett alias, och vissa detaljer har ändrats för att förhindra identifiering. Likaså har namnen på andra personer i historien blivit ändrade.

Aqil växer upp i ett annat land och bor där med sin familj , han har flera syskon. Han berättar om ankomsten till Sverige när han är 10 år, och upplever att det är svårt att komma in i det svenska samhället. Aqils familj flyttar runt en hel del i hans tidiga tonår innan de blir kvar på ett och samma ställe ett tag. Här hittar Aqil enligt honom ett sammanhang i en kriminell gruppering och han börjar röka, dricka alkohol och ta droger. Han växer snabbt i graderna i

det kriminella gänget och en dag blir Aqil och hans vän beskjutna, hans vän dör på platsen och han var själv också nära att dö (avsnitt 3, 2:30, 5:11, 9:30).

Aqil har blivit placerad på ett HVB- hem (Hem för vård eller boende) och där träffar han Mikael, som jobbar i en social insatsgrupp. Mikael och socialsekreterare från socialtjänsten åkte ut till Aqil för att Mikael skulle sälja in sin insats och socialsekreterare informera kring vad oron kring honom är och Aqil tackar ja till insatserna. Det skapas en planering och så förbereds det hur det ska vara när Aqil kommer hem från HVB placeringen. Tanken, berättar han, är att han ska ha så kallade nätverksmöten med polis, socialtjänst och andra myndigheter regelbundet när han kommer hem (avsnitt 3, 23:15).

Aqil berättar om att han inte var helt redo att byta livsstil eller vänner vid det här laget och han ignorerade även Mikael som ringde flera gånger, tills en dag när Aqil svarade. De bestämde då att de skulle gå och äta ihop, och det är vid den här punkten som deras kontakt upptas på allvar.

Mikael: Jag tänker det är det vanliga egentligen att lära känna varandra, vem är du? Vad gillar du att göra? Och sen också en viktig del: Vem är jag? Vad gillar jag att göra, återigen för att bygga relationen och därifrån kunna jobba vidare. (avsnitt 3, 25:00)

Aqil och Mikael fortsätter ha kontakt när Aqil byter familjehem och olika är på HVB placeringar, men bara för att de ses på möten och kåkar ibland betyder inte det att Aqil är på väg ut ur kriminaliteten (Ibid.).

Aqil berättar om hur han blir erbjuden flertalet olika samhällsinsatser i avsnitten ovan såsom HVB-hem, kontaktperson (mikael), kontakt med socialtjänsten och polis. Aqil godkänner insatserna som han blir erbjuden och detta kan tolkas som en form av rationellt övervägande. Det framkommer även att Aqil inte var redo att lämna kriminaliteten i detta skede, vilket kan beskrivas som en avsaknad av pushfaktorer medan insatserna som Aqil blir erbjuden av samhället kan ses som olika pullfaktorer.

HVB hemmen och insatserna får inte Aqil att byta bana, istället fortsätter han med kriminaliteten på hemmaplan.

Aqil: "Jag gjorde några försök att lämna, men jag lyckades inte". (avsnitt 3, 27:50)

Efter att ha överlevt flera mordförsök, varav ett nästan ledde till hans död, växte tankarna på att lämna det kriminella livet. Det var framför allt Mikael, en person som arbetade med en social insatsgrupp och tidigare visat intresse för Aqil genom att lyssna på honom och äta med honom, som fick Aqil att allvarligt överväga att börja om på nytt. (Ibid. 34:50)

Aqil säger att han utvecklar ett starkt förtroende för Mikael genom att dela personliga detaljer och känner sig stöttad när han överväger att lämna kriminaliteten. Efter att Mikael delar sin egen livsplan väcks reflektioner hos Aqil om sin egen framtid, vilket leder till beslutet att flytta och starta om. Mikael agerar snabbt genom att kontakta socialtjänsten för att planera Aqils flytt till en annan stad, där han får flytta redan nästa dag (Ibid. 37:40).

I detta stycke ser vi att trots Aqils placering på HVB-hem och de insatser som erbjudits, fortsätter han att vara engagerad i kriminalitet. Trots att han övervägt att lämna kriminaliteten tidigare, har han haft svårigheter att bryta med sitt tidigare liv. Det är först efter att Aqil utsatts för ett allvarligt mordförsök, som hans motivation att lämna den kriminella miljön ökade, dessa hot och mordförsök kan ses som en pushfaktor. Det är framförallt Mikael, från den sociala insatsgruppen, som spelar en central roll i denna process. Genom att tillhandahålla kontinuerligt stöd och engagemang, har Mikael lyckats bygga upp förtroendet hos Aqil. Mikael har agerat som en betydande stödperson genom att vara närvarande och lyssnande, vilket har varit avgörande för att Aqil ska överväga att lämna den kriminella livsstilen. Mikael och den sociala insatsgruppen tolkar vi som pullfaktorer som lockar honom mot ett nytt och stabilt liv. Aqil visar en ökad mottaglighet för stödet och säger att han är redo att flytta. Mikael agerar i detta skedet och en ny samhällsinsats kopplas in, avhopparverksamheten. Utifrån valet som Aqil gör här där han , tolkar vi det som att han överväger fördelarna och nackdelarna av att stanna och av att flytta. Han ser farorna i att stanna kvar och inser efter mordförsöket vilka risker det innebär. Aqil berättar om hur han blir inspirerad när han hör Mikaelns livsplan och överväger fördelarna med ett icke-kriminellt liv. Efter detta övervägande inser Aqil att han inte längre vill leva som kriminell och gör ett rationellt val i att lämna. Detta stämmer även överens med Johansen (2023) som lyfter vikten av det relationsbyggande arbetet och att bygga förtroendefulla relationer, vilket kan kopplas till Mikaelns arbete att bygga en förtroendefull relation med Aqil.

Elsa som jobbar på avhopparverksamheten berättar om boendet som en avhoppare kommer till:

Elsa: En etta eller tvåa, och då är allt redan förberett, det finns mat i kylskåpet, det är möblerat. För dem som behöver så finns det kläder, allt för att man ska vilja stanna kvar, det finns internet och Netflix kort så man har något att titta på. Men vi försöker skapa en plats som man kan tänka sig att stanna på. Det är en otroligt kritisk tid, där det behövs mycket stöd. För det är väldigt vanligt här att man hoppar av på grund av olika anledningar. I de fallen är det vanligt att de inte är kvar på boendet en dag, ofta handlar det om att man inte paltar, känner att kraven är för höga eller att man blir isolerad, inga vänner, ingen familj. Och då drar ens gamla liv i en, det man är trygg i. Och den här världen vi pratar om känns för osäker för många. (avsnitt 3, 6:49)

Under tiden på boendet läggs även mycket tid på att ändra identitet och annat som skulle kunna spåra personen till sin nya ort. Elsa beskriver att avhopparna får hjälp att hitta på en ny historia om sig själv, samt hur viktigt det är att de skyddar sin identitet. Bland annat nya telefoner, bankkort och egentligen allt som kan användas för att spåra dem ändrar avhopparverksamheten på (Ibid. 8:22).

Boendet och dess bekvämligheter kan ses som en försänkning av kostnaderna för att lämna den kriminella miljön. Genom att erbjuda en trygg och bekväm miljö minskar boendet risken och osäkerheten som är förknippade med att lämna det tidigare livet. Att erbjuda dessa olika bekvämligheter kan ses som ett försök att göra det så rationellt som möjligt att stanna. Trots detta kan individerna fortfarande uppleva höga kostnader i form av att anpassa sig till den nya miljön och dess krav, vilket kan leda till att de hoppar av och återvänder till det tidigare livet. Utifrån push- och pullfaktorerna kan boendet och dess bekvämligheter fungera som en pullfaktor genom att erbjuda en lockande alternativ till det kriminella livet. Det är en plats där individer kan hitta säkerhet och stabilitet. Samtidigt kan dragningen tillbaka till det tidigare livet, på grund av höga krav och känslor av isolering, ses som pushfaktorer som motverkar den positiva dragningen mot boendet och den nya miljön. Johansen (2023) diskuterar hur arbetet med avhoppare i Danmark kräver att avhopparen visar att de har avbrutit kontakten helt med det kriminella nätverket och även att de hittar olika sätt att utveckla sig själva på.

Aqil tar sig igenom de fyra första veckorna som kallas den akuta fasen, och går in i stabiliseringsfasen. Här skapas rutiner och struktur för avhopparen, i syfte att kunna komma igång med en sysselsättning. Nu är nästa steg för Aqil att ta tag i skolan, något som han säger inte funkat för honom förut. Aqil har nämligen övertalat Socialtjänsten om att han verkligen

vill gå klart skolan, det har föreslagits att han ska jobba istället eftersom han tidigare inte har trivts i skolmiljön. Aqil säger att han på några månader har gått från att ha en hög ställning i en kriminell gruppering där han har utsatt andra och själv blivit utsatt för grova brott till att han nu sitter i skolbänken igen.

Socialpedagogen Kajsa som jobbar på ett introduktionsprogram för att stötta personer som ska läsa upp skolan säger:

Vi såg att han hade potential ganska fort (...)Det tog ett tag för honom att hitta sin roll i skolan, Han testade lite gränser, så hittade på en del bus, men ju längre tiden gick, fick vi en god relation, så börjar han även hitta sin roll och när han gjorde det så kunde han också lägga fokus på studierna på ett helt annat sätt (avsnitt 3, 13.31, 18:55).

I detta stycke ser vi hur Aqil går igenom olika faser i sitt försök att lämna det kriminella livet. Först tar han sig igenom den akuta fasen och går in i stabiliseringsfasen där han arbetar med att skapa rutiner och strukturer för att komma igång med sysselsättning, såsom utbildning, körkort, praktik eller behandling. Efter att ha övertygat socialtjänsten om att han verkligen vill gå klart skolan, tar Aqil nästa steg och börjar engagera sig i sitt skolarbete. Han berättar att han genomgår en process där han inser att att engagera sig i skolan och skaffa sig en utbildning kan öppna nya möjligheter för honom att bryta med det kriminella livet. Vi identifierar olika pullfaktorer som motiverar honom att engagera sig i skolan och anpassa sig till det nya livet utanför den kriminella miljön, såsom möjligheten till utbildning och stödet från socialpedagogen Kajsa. Samtidigt kan kvarstående dragningar tillbaka till det kriminella livet, som testning av gränser och osäkerhet kring boendesituationen och ekonomi, ses som pushfaktorer som kan försvåra hans anpassning till det nya livet.

Efter två års studier har Aqil läst upp högstadie betygen, mycket tack vare stödet från pedagog Kajsa och personalen på boendet. Efter detta flyttade Aqil till en ny ort där han fortsatt plugga, en av hans lärare där är Annika säger:

Annika: Men att ha ett kriminellt förflutet även om du är ung och inte dömd för någon grövre brottslighet, Gör det svårt att till exempel skaffa ett jobb och en egen lägenhet. Han har ju trots allt ett belastningsregister. (avsnitt 4, 25:11, 27:21)

Aqil: Jag känner mig fortfarande utanför samhället, att man blir dömd på grund av det man har gjort. Jag har sökt så många jobb, alltså det går inte, till och med mataffärer frågar efter belastningsregister, posten, ja alla. (Ibid, 27:33)

I detta stycke ser vi hur Aqil, med stöd från pedagogen Kajsa och boendets personal, har lyckats lyfta sin utbildning och förbättra sin situation. Trots denna framgång står han dock fortfarande inför utmaningar på grund av sitt kriminella förflutna. Annika, en av hans lärare på den nya orten, ger insikter om de fördomar och hinder som Aqil möter på grund av sitt förflutna. Hon betonar att även om Aqil inte är dömd för grövre brott, kan det kriminella förflutna ändå göra det svårt för honom att få jobb och en egen lägenhet på grund av hans belastningsregister. Aqils erfarenhet illustrerar hur trots att han har förbättrat sin utbildning och personliga situation, kan strukturella hinder som belastningsregistret hindra honom från att fullt ut integreras i samhället. Dessa hinder kan göra att det ekonomiskt och socialt fördelaktiga valet att bryta med det kriminella livet blir svårt att förverkliga. Aqils upplevelser visar hur det kriminella förflutna kan fungera som en pullfaktor som drar honom tillbaka till ett liv som är präglad av brottslighet på grund av de hinder och fördomar som han möter i samhället. Utifrån svårigheterna som Aqil möter i sitt arbetssökande kan det framstå som rationellt att återgå till livet med snabba pengar.

Såhär säger Aqil om hjälpen från myndigheter:

De måste kunna vara sig själva, och det kan man inte vara inom socialtjänsten, man kan aldrig vara sig själv där, man måste alltid säga saker på ett visst sätt, man måste alltid göra saker på ett visst sätt, man måste alltid tänka på ett visst sätt. Jag tror verkligen att det är jättemånga som hade kunnat göra jättemycket. Men de kan inte det, så du kan inte bryta med ett helt system (avsnitt 4, 32:30).

Här menar Aqil personal på till exempel HVB-hem, som inte vågar trotsa reglerna, som till exempel att man litar på en person som har berättat något i förtroende. Att han blev bjuden på en cigarett, eller att någon som avslöjar honom att röka på inte tar det vidare upp. Han säger att han önskar att fler vågade agera annorlunda för att förtjäna ungas förtroende men han förstår också att man inte vill riskera sitt jobb

Aqils reflektioner belyser en brist i den rationalitet som präglar socialtjänstens handlingsmönster. Trots att det kanske skulle vara rationellt för personalen att agera mer flexibelt och anpassa sig till individuella behov och omständigheter, begränsas deras

handlingsutrymme enligt Aqil av organisationens regler och hierarki. Detta visar på en diskrepans mellan den rationella logiken och den faktiska situationen för individer som Aqil. Aqils upplevelser visar hur bristande autonomi och genuinitet inom myndigheter och organisationer kan fungera som en pullfaktor som minskar förtroendet för dessa institutioner och försvårar processen för avhoppare att ta emot och dra nytta av hjälpen som erbjuds. För att öka effektiviteten och förtroendet för sådana stödinsatser krävs det en större grad av autonomi och flexibilitet från personalens sida för att kunna anpassa sig till individuella behov och situationer.

Aqils reflektioner lyfter fram en viktig aspekt av stödinsatser för avhoppare som inte alltid beaktas tillräckligt. För att öka effektiviteten och förtroendet för sådana insatser kan det vara nödvändigt med reformer av organisationernas strukturer och regler för att ge personalen mer utrymme att agera flexibelt och autonomt. Detta skulle kunna bidra till en mer meningsfull och individanpassad hjälp för avhoppare som Aqil.

Aqil har under sin resa fått olika former av hjälp från samhället och ideella organisationer i sin strävan att lämna det kriminella livet bakom sig. Från början träffar han Mikael, en representant för en social insatsgrupp som försöker få Aqils förtroende genom personliga möten och samtal. Efter att ha tagit beslutet att lämna kriminaliteten får Aqil hjälp från avhopparverksamheten, där han erbjuds boende och stöd för att etablera sig på nytt. Boendet erbjuder trygghet och resurser för att underlätta övergången till ett nytt liv, inklusive hjälp med att ändra identitet och undvika att spåras till sin nya ort. Han går igenom olika faser, inklusive den akuta fasen och stabiliseringsfasen, där han får stöd för att etablera rutiner och sysselsättning, såsom att läsa upp sina skolbetyg. Aqil berättar att han får även stöd från socialpedagogen Kajsa, som arbetar med introduktionsprogram för personer som ska läsa upp skolan. Genom att skapa goda relationer och erbjuda stöd anpassat till Aqils behov och utmaningar lyckas Kajsa och andra inblandade hjälpa honom att läsa upp sina betyg och fortsätta sin utbildning. Trots framstegen står Aqil, enligt honom, inför svårigheter med att integrera sig i samhället på grund av sitt kriminella förflutna, vilket skapar hinder för honom att hitta arbete och en egen lägenhet.

Genom att tillämpa rationell handlingsteori och push- och pullfaktorerna på Aqils resa bort från gängkriminalitet kan vi få en djupare förståelse för de faktorer som påverkade hans beslut och handlingar. Rationell handlingsteori ger oss insikter i hur Aqil, trots initial motvilja och

svårigheter, genomgick en noggrann övervägning av kostnader och vinster när han beslutade att lämna det kriminella livet. Initialt såg han kanske fördelarna med att stanna kvar inom den kriminella miljön, men när farorna och riskerna för att stanna överväger de potentiella fördelarna, blev det tydligt för honom att han behövde göra en förändring. Han drogs mot samhällets stödstrukturer och möjligheter till ett nytt liv, trots osäkerheten och svårigheterna som detta innebar. Rationell handlingsteori har sina begränsningar, särskilt när det gäller att förklara komplexa och emotionella beslut som att lämna en kriminell organisation. Push- och pullfaktorerna kompletterar denna förståelse genom att belysa de faktorer som drev Aqil bort från gängkriminaliteten och lockade honom mot samhällets stödstrukturer. Pushfaktorer inkluderade farorna och svårigheterna inom den kriminella miljön, medan pullfaktorer inkluderade resurserna och möjligheterna som erbjöds av organisationer som avhopparverksamheten och HVB-hemmet. Dock kan denna teori också vara begränsad i sin förklaringskraft när det gäller att fånga den komplexitet som ligger bakom människors beslut att lämna en kriminell livsstil. Kompletterande synsätt kan vara som togs upp i kunskapsöversikten, vikten av att det relationsbyggande arbetet (Johansen 2023) eller att utmana vad det innebär att vara manlig och bygga om denna identitet (Forkby, Örnölin & Kuosmanen 2019). Båda dessa är aspekter som kan kännas igen i Aqils historia.

5.4.2 Samhällets stöd

Det faktum att endast en person av deltagarna i denna studie nämner att de fick hjälp från samhället, anser vi tyder på att arbetet med avhoppare behöver ses över. Utmaningen av att lämna ett kriminellt gäng och återintegrera sig i samhället belyses. Det tyder även på att det befintliga stödsystemet kanske inte når alla som behöver det eller att det finns hinder som hindrar personer från att ta emot hjälp, antingen på grund av bristande tillgång till resurser eller på grund av rädsla för att vända sig till myndigheter eller ideella organisationer.

Denna observation pekar på behovet av att öka tillgängligheten och kvaliteten på stödtjänster för personer som vill bryta med sina kriminella nätverk. En rationell valperspektiv skulle sannolikt betona att individer väljer det alternativ som de tror kommer att ge dem den största nyttan eller fördelen. Om stödtjänster inte uppfattas som tillräckligt gynnsamma eller om riskerna med att lämna gängen anses vara för stora, kan det leda till att människor avstår från att söka hjälp.

Push-och pullfaktorerna kan också bidra till förståelsen av varför vissa individer stannar kvar i kriminella nätverk trots tillgängliga alternativ. Pushfaktorer som social utstötning, ekonomisk osäkerhet och brist på framtidsutsikter kan tvinga personer att söka gemenskap och säkerhet inom gängmiljöer. Å andra sidan kan pullfaktorer, såsom erbjudanden om skydd, ekonomiska incitament eller en känsla av samhörighet inom gäng, också locka individer att stanna kvar.

Den bristande representationen av personer som mottagit stöd från samhället indikerar en djupare strukturell problematik där socioekonomiska och kulturella faktorer är av betydelse. Denna brist kan delvis bero på misstro mot myndigheter, vilket kan härledas till tidigare negativa erfarenheter av det offentliga systemet eller en generell uppfattning om att det saknas förtroende för att myndigheterna kan tillhandahålla effektiv hjälp. Dessutom kan rädslan för repressalier från kriminella nätverk utgöra ett hinder för att söka stöd, särskilt om individer fruktar hot mot sin säkerhet eller sina nära och kära om de bryter med det kriminella livet.

Utöver detta kan det också finnas en uppfattning om att det inte finns någon verklig utväg från det kriminella livet. Detta kan vara resultatet av bristande tillgång till alternativa möjligheter, såsom utbildning, sysselsättning eller socialt stöd, vilket skapar en känsla av hopplöshet och fasthet i det kriminella beteendet. För att fullt ut förstå och adressera dessa komplexa problem kan andra teorier behövas, som fokuserar på de bredare samhällsfaktorerna som bidrar till kriminalitet och social marginalisering.

6. Slutdiskussion

6.1 Resultat

6.1.1 Vilka faktorer är avgörande för att unga män väljer bort ett kriminellt liv enligt podcasts där kriminella avhoppare berättar om sina liv?

Unga mäns engagemang i kriminalitet är ett komplext fenomen som påverkas av många olika faktorer. Genom att undersöka olika faktorer har vi fått en större förståelse för de dynamiska processerna som lett till att de unga männen i podcastsavsnitten lämnat kriminalitet. För att besvara den första frågeställningen har vi tittat på olika teman som deltagarna har diskuterat. I alla fall har det varit flera faktorer som samspelade med varandra under samma tidsram och

påverkade beslutet. Den vanligaste orsaken som togs upp i nästan alla berättelser är hot och våld. Detta har verkat som en avskräckande faktor för de unga männen som lämnade kriminaliteten. Denna insikt bidrog till deras beslut att lämna det kriminella livet bakom sig och söka efter olika sätt att förbättra sig själv på. En annan faktor som framkommit är personlig mognad. Deltagarna berättade om hur de genom att reflektera över sitt liv blev mognare och insåg konsekvenserna av sina val och beteende. Även här ifrågasattes det om det kriminella livet var värt att fortsätta på, vilket indikerar att unga män som utvecklar en förståelse för sig själva och deras val är mer benägna att göra positiva livsval. Ytterligare en faktor är religion. Betydelsen av ett religiöst stöd och gemenskapen till följd av den spelade en stor roll för deltagarna. Religionen fungerade därmed som en väg till den personliga förändringen, mognaden, och erbjöd en alternativ tillhörighet som var mer stabil och givande än den kriminella vägen. Vår studies resultat överensstämmer med Berger et al. (2017) samt Forkby, Örnlinde & Kuosmanen (2019) uttalanden om att våld och hot är de mest förekommande orsakerna till att vilja lämna kriminaliteten då detta leder till reflektion och därefter personlig mognad. Den personliga mognaden visar sig i form av att individerna inte ser en framtid inom kriminaliteten och vill förbättra sin livssituation och leva på ett icke-kriminellt sätt. Individerna hittade därefter olika sätt att hålla sig borta från sitt förflutna genom att leta efter vanliga jobb, studera vidare och avsluta kontakten med det kriminella nätverket. Studien belyser hur situationen i Sverige ser ut, resultatet visar att det inte skiljer sig mycket åt från resultat av studier utförda i USA. Samma faktorer verkar spela roll för de kriminella i båda länderna och detta indikerar att forskning av avhopparprocesser i USA även kan appliceras på det svenska samhället. Trots att likheterna i faktorer som leder till att individer lämnar kriminalitet är liknande för Sverige och USA innebär det inte att samma insatser nödvändigtvis behöver ge samma resultat i båda länderna då kulturen och samhället som helhet skiljer sig väldigt mycket.

6.1.2. Vilka typer av samhällsinsatser för kriminella avhoppare diskuteras i podcasts där tidigare kriminella berättar om sina liv?

I denna studie var det endast en av avhopparna i vår undersökning som diskuterade olika samhällsinsatser och dess betydelse för avhoppet. Vi anser att detta pekar på att samhällsinsatserna någonstans brister, att endast en av sex avhoppare pratar om samhällets insatser är ett resultat i sig själv. Däremot vill vi poängtera att detta inte är en slutsats, utan något som

skulle behöva undersökas ytterligare, och att resultatet av denna studie endast belyser historierna från deltagarna i podcastavsnitten. Värt att nämna är att vi faktiskt inte hade någon som pratade om samhällsinsatser och att vi fick gå tillbaka till empiri för att hitta mer material för att besvara den andra frågeställningen om samhällsinsatserna. I David och Emmanuels fall så var det dem själva som fick betala ut sig när de inte ville fortsätta leva på samma sätt. Detta är som tidigare nämnt något vanligt, att individen får betala sig fri från gängen, vilket kan ta flera år. Det var möjligt i deras fall, men i resterande intervjuer talades det inte alls om insatserna och ifall de ens vände sig till myndigheterna för hjälp. Vi anser att detta är något som borde arbetas mer med.

Aqil var avhopparen som pratade en hel del om samhällsinsatserna som han mottagit. Inledningsvis blev Aqil placerad på ett HVB- hem, här träffar Aqil en kontaktperson från en social insatsgrupp samt socialtjänst. Därefter får han fortsatt kontakt med kontaktperson och möten med socialtjänst och polis. När Aqil bestämmer sig för att lämna kriminaliteten blir han erbjuden att flytta till en annan stad och vara med i ett avhopparprogram. Här får han en rad olika samhällsinsatser. Det går att utläsa att han får bostad, mat, kontaktperson, samt hjälp att läsa upp sina betyg från grundskolan. Efter två år möter däremot Aqil fortsatt motstånd från samhället, eftersom han har ett belastningsregister är det trots att han läst upp sina betyg svårt att få jobb och bli en del av samhället.

Vi tolkar resultatet från denna del att samhället brister i de långsiktiga insatserna, vidare anser vi att det borde ingå i avhopparprogrammet hjälp till arbete. Här anser vi även att kommunen borde gå in och erbjuda jobb på olika verksamheter så att avhopparna kan bygga upp ett cv, samt kunna lämna referenser. Vi ser annars en risk att lockelserna med de snabba pengarna kan bli en stark kraft för avhopparna att återgå till sitt förra liv. Däremot visade Aqils historia att samhället har flertalet olika insatser i början av avhoppet, framförallt i arbetet att få de unga männen att ta beslutet att lämna. Här visade resultatet att samhället arbetar på många nivåer när de unga männen fortfarande är aktuella i kriminalitet, men efter avhoppet trappar insatserna.

6.2 Slutsats

Slutsatserna vi drar av vårt resultat är att anledningarna till att personer lämnar kriminalitet skiljer sig mellan de olika deltagarna. Trots detta kan vi urskilja olika mönster och liknande

faktorer som haft betydelse. En stor anledning till att avhopparna valde att lämna är insikten av riskerna som det innebär att vara en del av gänget. Vår uppfattning är att det kan bero på att ju längre och desto mer de är med om i gänget, kan de samla på sig mer erfarenheter av de dåliga sidorna. Efter ett visst antal händelser, kommer de till en insikt där de kan väga de “positiva” aspekterna som status och pengar, med de negativa som hot och våld med mera mot varandra. När de själva kommit till den insikten är det många som väljer att lämna, men långt ifrån alla. En annan aspekt som visade sig ha stor betydelse för avhoppet är den personliga mognaden, många har gått med i gänget i en ung ålder. I takt med att personen växer upp, får denne även nya insikter om mål i livet vilket kan vara en pullfaktor från den kriminella livsstilen. Slutligen var det två deltagare som belyser hur viktig del religionen varit för dem i sin resa att lämna kriminaliteten, varav den ena gick så långt att påstå att det var hundra procent anledningen till att han lämnade gänget. Vi blev förvånade över den bristande konversationen av samhällsinsatser och dess betydelse för avhoppet, och vi anser att detta, utifrån vår studie, pekar på att det är ett område som bör undersökas vidare.

6.3 Vidare forskning

Det blev uppenbart att en vanlig avgörande punkt inträffade när en kriminell hade gått igenom trauma eller hot. Detta medförde en insikt om att de nått sin gräns i kriminaliteten, där det enda sättet att rädda sina liv var att lämna det förflutna bakom sig. Vid denna skiljeväg kunde även andra faktorer såsom värderingar och personlig mognad spela en avgörande roll. En central frågeställning som uppstår är hur samhället kan bistå individer att nå denna vändpunkt innan de fördjupar sig ytterligare inom den kriminella sfären. Det krävs att samhället skapar ett mer rationellt incitament för dessa personer att välja att bryta med det kriminella livet och dess lockande snabba pengar. Hur man når dit förblir en obesvarad fråga inom ramen för denna studie, vilket även understryker behovet av ytterligare forskning inom området för att kunna engagera dessa individer på ett mer effektivt sätt. Utifrån vårt resultat anser vi även att vidare forskning bör undersöka samhälls insatserna som är till för avhoppare.

7. Referenslista

1177 (u.å) *Göteborg mottagning unga män*.

<https://www.1177.se/hitta-varld/kontaktkort/Goteborg-mottagning-unga-man-Goteborg/>

[Hämtat: 2024-04-30]

Alstam, Kristina., Forkby, Torbjörn & Holm, Daniel. (2021) Ett smörgåsbord av möjligheter: en värderande analys av Passus avhopparstöd för personer som lämnar gäng och kriminalitet', *Forskningsrapporter i socialt arbete*. [Hämtat: 2024-05-31]

Berger, Rony, Hisham Abu-Raiya, Yotam Heineberg & Philip Zimbardo. (2017) The process of desistance among core ex-gang members. *American Journal of Orthopsychiatry*, 87(4), 487-502 doi:10.1037/ort0000196.

BRÅ (2016) *Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar – En nationell kartläggning*. Rapport 2016:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
<https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2016-05-13-stod-till-avhoppare-fran-kriminella-grupperingar.html> [Hämtat: 2024-04-02]

BRÅ (2023) *Barn och unga i kriminella nätverk. En studie av inträde, brott, villkor och utträde*. Rapport 2023:13 Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.5b53d7018b6ae31d242030/1705409912071/2023_13-Barn-och-unga-i-kriminella-natverk.pdf [Hämtat: 2024-04-02]

Brodin Danell Jenny-Ann (2007) *Rationella val. I: Christoffer Edling & Jens Rydgren. (red.) Social handling och sociala relationer*. Stockholm: Natur och Kultur

Christoffer Edling & Jens Rydgren (2007) *Social handling och sociala relationer*. Stockholm: Natur och Kultur

Dialogiskt (2021) Ali Khalil, #72, "Lilla Chicago; Gängkriminalitet, Kumlabunkern och vägen tillbaka" [Podcast] Acast, 23 september.

https://www.youtube.com/watch?v=S0vd2c_77LE&t=1932s [Hämtat: 2024-04-18]

Dialogiskt (2022) #121 Malcolm Levin ”Saturdarah ,Gängkriminalitet, avhopp, vittnesbeskydd [Podcast] Acast, 11 augusti.

https://www.youtube.com/watch?v=YIHbFdng_5Y&t=2282s [Hämtat: 2024-04-18]

Forkby Torbjörn, Henrik Örnlinde & Jari Kuosmanen(2019) *VÄGEN UT UR GÄNGET: Om manligheter, broderskap och svikna förhoppningar*. Kriminalvården: Norrköping

Johansen Mette-Louise E (2023) *Relational Police Work: How Police Officers Work With, On and Through ‘Personal Relationships’ in a Danish Gang Exit Programme* The British Journal of Criminology, Volume 64, Issue 2, March 2024, Pages 292–307,

Källmen, Håkan, Magnus Israelsson, Peter Wennberg, and Anne H. Berman (2023) ‘Criminal Behavior and Mental Health Problems among Adolescents: A Cross-Sectional Study and Description of Prevention Policy in Sweden’, *Criminal Justice Ethics*, 42(2), pp. 158–177.

Renzetti, Claire M, 2008. Theories of Criminal Behavior. *Encyclopedia of Violence, Peace, and Conflict*, 2:a uppl., s. 488-498.

P3 krim (2023a) Aqil – från busfrö till tungt kriminell [Podcast]. Sveriges Radio, P3, 18 april. <https://sverigesradio.se/avsnitt/aqil-fran-busfro-till-tungt-kriminell> [Hämtat: 2024-05-01]

P3 krim (2023b) Aqils väg ut ur gänget: Om du klarar att lämna är du en riktig soldat [Podcast]. Sveriges Radio, P3, 25 april. <https://sverigesradio.se/avsnitt/aqils-vag-ut-ur-ganget-om-du-klarar-att-lamna-ar-du-en-riktig-soldat> [Hämtat: 2024-05-01]

Roman, C. G., Decker, S. H., och Pyrooz, D. C. (2017). Leveraging the pushes and pulls of gang disengagement to improve gang intervention: Findings from three multi-site studies and a review of relevant gang programs. *Journal of Crime and Justice*, 40(3), 316–336. DOI:10.1080/0735648X.2017.1345096

Rostami, Amin (2016). Våldets betydelse för organisering av kriminella gäng. I Edling, Christofer & Rostami, Amir (red.) (2016). *Våldets sociala dimensioner: individ, relation, organisation*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Tänk till (2023) "Jag var rädd för att bli skjuten" | EX-KRIMINELLA OM VÄGEN UT
[Podcast] UR, 26 september. <https://www.youtube.com/watch?v=avF3dHtCL24> [Hämtat 2024-04-17]

Wollter, Filip. & Lars Oscarsson (2018) 'Utvärdering av sociala insatsgrupper i Stockholms län: Botkyrka, Stockholm och Södertälje', *Ersta Sköndal Bräcke högskola arbetsrapportserie* [Förtryck].
<https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip.uid&db=edsswe&AN=edsswe.oai.DiVA.org.esh.6562&site=eds-live&scope=site> [Hämtad: 22 April 2024]